Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШИНАРДИ, 14 НОЯБРЬ, 1967 шу. № 135 (4460). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Советски кагирхоша Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага дахьийта письмо

Дерригача советски халкъо, ерригача прогрессивни адамлен сийрдеи дог гIоздоаккхаши дола ди — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар чIоаггIа дездош белгалдоаккхача деношка комсомольцаши комсомолнаши, вай мехка кагий нахи мехкарийи кIоарггача баркала дешаш оал хьамсарча партега, Ленина партега.

Ах бIаь шу хьалхагIа большевиккий парте кулгалца гIайттача Россе къахьегамхоша штурм яьй капитализмана, дIаваьккхав паччахь, помещикаш, буржуази, йохаяьй эксплуататорски строй. Болхлой классо, къахьегача ахархошца цхьоагIо а йолаш, Iаьдал шийга делад, пролетариата диктатура чIоагIъяьй, хьадаьд паччахьалкхен керда тайпа — Советий социалистически республика. Цу хана денз дIа а даим а йизза бокъо йола шоай кхела лай а хинна дIаэттаб болхлойи ахархойи, хIаьта Iалама дерригa рузкъаши лоархIамегIа йола производства средстваши — халкъа доалахье хиннай.

Тхо, сийлахьча Октябра тIехье, донкхал деши боарм боаццаш ираз долаши я чулаттача лоала гIабаш эггара хьалха тIера дIакхайсача, дунен тIа эггара хьалха мукъабаьккхача къахьегама цIе байракх урагIъяхийтача, исторически лоаццача хана низ бола социалистически держава а хинна дIаэттача, коммунистически общество хьалъеш боаллача мехка тхоаш даь, дахаш, къахьегаш хиларах.

Октябрьски революце исторе чухь эггара хьалха къелахи эксплуатацехи мукъабовлара гаранти еннай къахьегамхошта, къоастаяьй къонача тIехьен вахара овлангара проблемаш. Советски Iаьдало шерра политически социальни бокъонаш еннай кагирхошта, геттаренна мукъабаьхаб уж балхазленахи капиталистически Iазапахи. Кагирхоштеи мехкараштеи хьалхашка боарам боаццаш шера торонаш хьайийллай Даьхен ираза духьа творчески къахьегарай Iилма, культура, искусства лакхаленаш караерзаярай. Вай мехка къонача тIехьено юкъарчал доаццаш дакъа лоац общества гIулакхашта доал деча, ший Дай-мохк хьалбечеи лорабечеи.

Советски Iаьдало, вай мехка социализм хьалъяро шоай исторически творчествага доахаш айдаьд хьалха тIехьадиса хинна къаьнача паччахьа Россе халкъаш, халкъий дохаргдоацача вошала юкъе — Советски Социалистически Республикай Союзе къамаш цхьатарра бокъонаш йолаш, тоаденна, цхьана гIулакхаш леладеш хулга Iалашдаьд.

Керда общество хьалъеча ерригача этапашка вай парте, вай паччахьалкхен гIулакхий лакхагIа дола закон да наькха вахар тоадара даим йоакхо елга. Керда къаьгга из йоакхо еш хилар хIара советски сага бIаргагу халкъа хьал-торо дIахо лакхъяра тIаберзабаьча парте Центральни Комитета сентябрьски (1967 ш.) Пленума соцамах, КПСС ЦК-аси Советски правительстваи чакхйоахача мероприятеех.

Къонабарий дегаш массаза а партеца да. Цо деннад тхона тешаме вахара къулба — доллача хIаман тIехь коталонаш йоаха марксизма-ленинизма хьехам. Партегара Iомалу тхо коммунизма идеяшта боарам боаццаш чIоагIа мутIахьа хила, къахьегача наьха ираз бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кхерилга фуд ца ховш хила, эксплуатации классови Iазапи гоама хила. Партегара Iомалу тхо новаторствана, хIара денна беча балха тIа дика вIаштIехьдаьннеи гIулакхацеи хила. Кхоаненах шоаш боарам боаццаш чIоагIа дог тийша хиларца, цIаккха а лакъаш доацача шоай хьинарца тха дегаш урауттаду коммунисташа.

Сийлахьеи халон никъ хьабенаб тха ноаношеи даьшеи. Цар шоаш кхобаьбац вIахорча динай духьа, шоай берий ираза духьа лаьттача тIемашкеи къахьегамеи. Из никъ белгалбаьккхаб турпалерча Каховкацеи легендарни Сталинградацеи, кIайча террорацеи кулацки саботажацеи, революционни Петрограде маьхка осьмушкаца а Магниткерча къахьегама шокашца а, вежарий дукхача нашашцеи ханал хьалха кIайденнача тха ноаной кортошцеи. Цу бирсачеи цIереи шерашка шоай вахара сийлахьа маIан гуш хиннад царна бокхача эргалонаш еча балхах, социализм бахьан долаш са ца кходеш лоаттабаьча къовсаме.

Тха дегашкара цIаккха а дIадаргдац тха вахарах шоай цIийцеи вахарцеи мах беннараштa, тIайоагIача тIехьенашта шоай кулгашца ираз кхоллараштa карагIдаьнна деналера гIулакхаш!

Тха, комсомольцийи кагирхойи, дегаш даим урауттаду цIаккха а лергбоацача Октябрен граждански тIемен турпалий, пятилеткай ударникий, фашизм тIаьржача бирсача шерашка вай Даьхе лораьча сийлахьчар, сийлахь-бокхача коммунистически гIирса къахьегамхой хьокхамо. Цар мо мара, оаха а лархIац коммунизм котъяккхара къовсам ца лоаттабеши беркате къа ца хьегаши дола вахар.

ДонкхагIча ноахалашта карагIдийннача гIулакхех оаха деш дола донкхал — из партена, Даьхенна, халкъа хьалхашкара тха бехктокхам а ба.

Къахьегаме, дешача, общественни балха тIа хьалкхув идейно дог тийша, вахар дукхадезаш, социалистически Дай-мехка хьалхашкара шоай декхар кIоаргга кхетадеш вола Советски Союза къона гражданин. Советски кагирхоех массаза далла а даьллад, доаллаг а да коммунизма гIулакха шек ца боалаш мутIахьа хулга, коллективизм, общественни хьинар, хIама бе-башха ца хеташи шийна яхаши хиларца машар ца хулга, гIулакх творчески леладелга. Кхыча тайпара хила йиш йолаш бац Ленина парте байракха кIалъэтта болха кагирхой, коммунисташа хьалкхебаь кагирхой.

ТIехьен юхь — из цун гIулакхаш да. ЦIенача дегаща шоай даьшта юхь-дуккхьал бIарахьежа йиш йолаш ба советски кагирхой. Миллионаш болча кагийча нахеи мехкарашеи заводашкеи гIирсаш хьалдечеи, колхозашка а Iилмай лабораторешка а шоай хьинар ца кходеш хьегача къица хIара денна лакхбу вай паччахьалкхен низ. ХIаьта из да общества вахарера шоай декхари шоай дакъеи къонача наха кIоаргга кхетадеш хилар.

Оаха тхоай хьамсарча партега дIакхайкаду, Советски Iаьдала 50 шу дизара вай кагирхой нердача къахьегама толамашца, Октябра сийна лелаьча социалистически яхье хьинаре дакъа лацарца наькъабаьхка хилар. Пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъе гIерташ ба къона болхлойи гIулакхера нехи, инженераш а техникаш а, шоай квалификаци лакхъю цар, къовсам лоаттабу хьлеча хIамай дикал лакхъяра, производстве хIамай кхомбари хьурматдари духьа. Комсомольско-кагирхой коллективаша рапорташ тел юбилейни денкараш тIехкхоачашдарахи планал совгIа продукци арахецарахи. Къонача гIишлошъераша эггара чIоагIагIча тайпара дакъа а лоацаш болх берашта юкъеяхай 48 лоархIамегIара объект, цу даьнъе, Средни Азера Центре йода газопровод, дунен тIа эггара йоккхагIа йола Криворожьера доменни пишк, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шеоа цIерагIа йола Братски ГЭС.

Ерригсоюзни кагирхой технически творчествага хьажаро миллион рационализаторски предложении изобретении елар. ГIулакхаш деча сферерча къонача болхлоша шоай балха дикали культурей лакхъю, советски наха тIа-тIа дукхагIа дIадехараш дизза кхоачашде гIерт.

Колхозийи совхозийи къонача къахьегамхоша Iомаю хIанзара юртбоахама техника, къахьегама толашагIа йола приемаши методаши, къовсам лоаттабу лаьттан беркат совдаккхари хьайбай продуктивность лакхъяри духьа. Юрта культура дIахо лакхъяра хьалхалаттараш кагирхой ба.

Студенташеи дешархошеи тIагIертта знанеш Iомаю Даьхеннеи халкъаи боккха пайда бе могаргдола массе оагIорахьара дегIабаьхка нах, лакха квалификаци йола специалисташ а хинна дIаоттар духьа. Цар шоаш юкъера бахац болхлошеи колхозхошеи хIара денна чакхдоахача гIулакхаштеи еча йоакхоннеи. Юбилейни денхараш сийленца кхоачашдаьд бIаь эзар студенчески ерригсоюзни гIишлошъерий отрядо.

Къонача интеллигенце хьинаре дакъа лоац Iилма дегIакхувлачеи керда техника хьакхоллачеи, цо шийгара доаггIаш дола дакъа лоац социалистически культурана, литературана, искусствана юкъе.

Къонача тIемахоша кIаьд ца луш лакхъю тIема духьала оттара еш йола доакъойи кемайи кийчо, даим эргайоахаш тоаю шоай тIемен политически кийчо, хIанзара тIема техника Iомаю. МоллагIча а агрессора хIалаквеш хIама юхатоха массаза а кийча ба уж.

Оаха дIакхайкаду тхоай гIулакхаш, цу цхьан ханна оаха шаьра кхетаду хIанзчул тIехьагIа тхоай де дезараш дукха а хилар. КПСС XXIII-ча съездо Ленински комсомол, беррига советски кагирхой тIахьийхаб донкхагIа долча ноахалий турпалера традицеш еза лелаяраи ебаяраи, марксистско-ленински теори кIаьд ца луш Iомаяра, социалистически производства кхоачамаш кхы а хьинарегIа оарцагIдахара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, массаза а доллача хIаманна а цIаккха лоарзагIа ца доалаш коммунистически морала боарамий лерргIа ахара.

Тхоах хIараваp: станока юхе е комбайна штурвал лаьца, гIишлошъеча е Iилман лабораторе, тIема гIулакх деш, ракетий пульташта юхе, хи кIал гIолла лелача лодкай отсекашка латте кIаьд ца луш говзал лакхъеш, ший къахьегача халкъа гIулакха веррига а ше дIалуш хургва.

Парте тхона хьех бокъонца вола коммунист, къахьегамхой хьаштaш бахьан долаш дог тийша вола къовсам лоаттабер хулалургвац цIаккха лергбоаца марксизма-ленинизма хьехам кIоаргга Iомабича мара яхаш. Оаха дIахо а тIагIертта Iомадоргда сийлахь-доккха революционни Iилма, вай парте истори, вахара гIулакхашца классови наькъаш леладе кийчлургда тхо. Халкъага, революце гIулакхага латтара бола хьокхам хургба тхона къахьегамхой баьчча Владимир Ильич Ленина вахари гIулакхаши.

Даьхе дукхаеза, бIарга са санна из боча лелаеи лораеи Iомаду тхо парте. БIаьшеренашка беза хургба шоай хьинарерча къахьегамца вай лаьтта хоздаьчеи тоадаьчеи донкхагIа долча ноахалий цIийвои хьацарои дошадаьча цу хьамсарча лаьттанцара тха безам. Оаха партена дош лу дай революционни тIехьаленна боарам боаццаш чIоагIа мутIахьа хила, социалистически Дай-мехка паргIато бахьан долаш, из кхычарех тийша хIама долаш ца хилийтар духьа са дIадала кийча хила.

Советски кагирхоша массава раьза а волаш къоабалъю Коммунистически парте арахьара политика. Вьетнама турпалерча халкъа массе оагIорахьара деш дола новкъостал. ЭгIазлонца протест ю оаха американски империализма акхача агрессена духьала, дIакхайкаду вьетнамски халкъа нийсхон гIулакх юкъе юкъ йоацаш оахош хьаллоацаш хилар!

Дерригача дунен къахьегамхошцарча йохаргйоацача пролетарски солидарноста хьокхам ба тхона парти. Ленински комсомоло, берригача советски кагирхоша дIахо а кIаьд ца луш чIоагIдергда социализма мехкий кагийча нахацареи мехкарашцареи, дунен прогрессивни кагирхошцара доттагIал, царна новкъостал дергда капитала Iазапа духьала, социальни гIулакхашта кортамукъа балари къамаш кхычарех тийша хIама доацаш хилийтари духьа лоаттабеча къовсаме.

ЦIаккха а дIадаргдац империалистически реакце низашта духьала реваншизманеи неофашизманеи, расизмана а колониализмана а духьала къовсам лоаттабе лаьрхIа тхо хилар!

Парте коммунизмага дуг вай халкъ. ХIаьта цун хьинареи дог тийшаи боец, керда общество хьалъер хулчул, Октябра сийлахь-доккха гIулакх дахьа доагтIача тайпара дIахо кхахьарал, коталонаш йоаха революце байракх. Ленина байракх лаккха айя: дIаяхьарал донкхагIа ираз дац тхоах хIаранена!

Даькъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти!

Даькъала хийла коммунизм!

Письмо дийца а дийца тIайийцад предприятей, гIишлоний, транспорта, колхозий, совхозий, учрежденей, школай, вузий, эскара довкъой комсомольцийи кагирхойи собранешка, митингашка.

Письмо дешачеи тIаэцачеи дакъа лаьцад вай мехка 50.172.759 зIамигача сагои йоIои.

ПАРТЕ ГIУЛАКХА ТЕШАМЕ ХИЛА ДУВ БУЪ КЪОНАЛО

МОСКВЕ ХИННА СОВЕТСКИ КАГИРХОЙ МИТИНГ

МОСКВА, 11 ноябрь. (ТАСС). Даьй идеалашта, ленински парте гIулакха ше тешаме хилар хьахьекхар Советий Мехка къонача тIехьено съездаш хулча Кремлевски Дворецe хиннача торжественни митинге. Ерригача союзни республикай комсомоло бахкийтарашеи къонача москвичашеи из митинг бир 11-ча ноябре Сийлахь-боккхача Октябра ах бIаь шу дизар белгалдоаккхаш.

Гулбеннараша безаме тIоараш а детташ тIаэц президиуме гучабаьнна новкъостий Г. И. Воронов, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, ленински гварде ветеранаш, тIемаи къахьегамеи турпалаш, ВЛКСМ ЦК Бюро членаш, доазол дехьара хьаьший — дунен дукхача мехкий кагирхой организацей кулгалхой.

Торжественно ек «Советски Iаьдал лхар фуд?» яха В. И. Ленина къамаьла фонограмма.

Зале хьачуихь Ленински комсомола байракх. Байракхий майда тIа я ннгга республикански а мехкарча дикагIа йолча городскойи областнойи а комсомольски организацей стягаш.

— Ленински комсомола, берригача вай кагирхошта, — йоах ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара С. П. Павлова ше митинг хьеллаш, — эггара лакхагIа йола авторитет, хьакъалеи деналеи эггара сийрдагIа бола хьокхам — из я Сийлахь-воккхача пролетарски баьчча В. И. Ленина, вай сийлахьча Коммунистически парте авторитет, хьакъал, денал.

Котъяьнача социализма хьалашка хьахинначеи хьалкхийначеи таханарча кагирхоша чу а лоац дIахьалха а кхухь халкъий ираз бахьан долаш лоаттабаьча къовсама миллионаш а миллионаш а революце боецаш гIеттабаь идеалаш.

КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета, РСФСР Лаккхехьарча Совета цхьана хиннача торжествени заседане КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьлар: «Советий Мехка кхоане таханарча октябряташа, пионераша, комсомольцаша из яьча тайпара хургья. ХIаьта парти чIоагIа дог тийша я из кхоане башха-дика хургхиларах, Октябрьски революце сийлахь-йоккха байракх вай берашеи берий берашеи сийленца дIахьалхашкахьа кхухьаргхиларах». Парте баьчча цу маьхо Советий Мехка къонала денал айду.

Мукъаба сона, новкъостий, шоай цIерагIа, вай мехка берригача кагийча наьхеи мехкарийи цIерагIа, йоах С. П. Павлова, къонача тIехьен денна йоакхо ярах Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, Советски правительствана дег тIара баркал ала. Вай кагирхоша шоай беррига къона хьинар дIалургда Ленина сийлахь-доккхача гIулакха, хIаьта нагахьа санна эше — герз бе а делла социалистически Даьхен сийи из кхычарех тийша хIама доацаш хулгеи лорадергда.

Цул тIехьагIа советски кагирхой цIерагIа С. П. Павлова дIайха моаршал лу социалистически мехкий, Европа, Азе, Африка, Латински Америка мехкий кагирхой вежарашка йолча союзий делегацешка, дунен халкъашта юкъерча кагирхой демократически организацей кулгалхошка.

Митинге къамаьлаш дир Лихачева цIерагIча Московски автозавода токара-автоматчика В. Абашина, Гродненски областа «Волковысский» совхоза телятница И. Вербела, Лугански областа Ильича цIерагIча шахтера кIор боахача комбайна машиниста Я. Саламаха, Московски энергетически института студентка Л. Корнеевас, казахски поэта, Ленински комсомола цIерагIча 1967-ча шера лауреата О. Сулейманова, демократически кагирхой Дерригдунен Федераце президента Р. Мекине, Вьетнама къахьегача кагирхой Союза ЦК хьалхарча секретара Ву Куанга, зIамагIа волча сержанта-ракетчика В. Егорычева.

«Комсомоло—Октябра» яхача Ерригсоюзни мотоэстафетеи «Доазон тIарча комсомольцаша — Октябра» яхача эстафетеи дакъа лоацарий рапорт Iодийшар Калининерча инженера С. Бабича.

Митинге дакъа лаьцараша чIоагIагIа раьза а хинна тIайийцар советски кагирхоша КПСС Центральни Комитетага дахьийта письмо.

ПЯТИЛЕТКА—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Грозненски химически комбината цехашта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхара моттиг лелаеш хьайоагIа укх тIеххьарча массехк шера Дронкин Владимир Михайлович керте латтача № 32—91 йолча цеха коллектив. Къаьстта дика къахьег цо укх юбилейни шера. Укх шера вIаштта диазза комбината цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай цо. ХIаьта октябра 50 шу дузача денна сийленца накъаяхара лаьржача яхье а хьалхара моттиг а йоаккхаш, комбината карара кара тела цIе байракх яьккхай цеха болхлоша.

Валови продукци арахецара итт бетта план ханал итт ди хьалха кхоачашйир.

Московски Ленинградски предприятей инициатива хьал а лаьца, цеха болхлоша чIоагIа къовсам лоаттабу бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхояра. Цох доккха беркат даьннад производствана. Укх дIабахача итт бетта духхьала бедали химически продукташи кхоярах паччахьалкхенна баь пайда бIаь эзар сом да, хIаьта электроэнерги кхоярах баь пайда 90 эзар сом да.

Къахьегама овсарлен план 7 процент тIехкхоачашъяьй, хIаьта хьадоаккхача спиртага дIадодар планах лаьрхIачул 2,3 процент лохдаьд. Из бахьан долаш производствана хинна пайда эзараш сомаш да.

Грозненски химически комбинат санна йолча Уфимски, Куйбышевски заводашка, Саратовски химкомбината реакторашкара хьадоаккхача спиртал дикка дукхагIа спирт доаккх тха цехерча реакторашкара. Цул совгIа лакха давлени йола этилени Iии йоаяра коэффициент вай мехка эггара лохагIа я цу цехе. ХIаьта спирта дикал эггара лакхагIа я.

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра крекинг-завода коллективо дIайолаяь инициатива дог раьза хинна хьаллаьцай тха цеха коллективо. Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIайийцад цо.

Къаьстта дика къахьегарца белгалваьнна ва воккхагIвола аппаратчик Керимов Янарса, Сухоруков Анатолий, Костина Вера, Сухов Леонид, Герасименко Виктор, кхыбараш.

СУРТА ТIА: воккхагIвола аппаратчик Я. К. Керимов (аьрдехьарвар) керте латта смена.

И. Плиева сурт.

ДОШ ЧIОАГIА ДА

Пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шоай низ ца кхобеш къахьег «Грознефтеразведка» треста бурувдеттараша — мехкдаьтта тохкараша. ДIабахача бетта бурув тохара план 233,8 процент кхоачашйир цар. Планах лаьрхIачул совгIа бурув техар 2677 метр.

Социалистически яхье къаьстта дика толамаш доах кIеарга бурувдеттача Терски контора коллективо. Бетта планал совгIа цо теха бурув 921 метр я. Къаьстта дика да хьокхамаш Октябрьски бурувдеттача контора бурувдеттарий. ДIабахача бетта план пхезза гаргга тIехкхоачашъяьй цар, иштта дика къахьийгад Эльдарово-Орлинная яхача контора бурувдеттараша а.

ХIанзлехьа 11 бетта план кхоачашъяьй бурувдетта мастераш нн. Ерешенко, Чернов, Минуточкин, Фирсов, Болдырев, кхыбараш керте латтача бригадаша.

Д. ГАБАЕВ.

ХЬАЛХАЛАТТА АВТОБОАХАМ

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра йола крекингистий инициатива хьал а лаьца дика къахьег укх шера Нохч - ГIалгIай автоуправлене коллективо. Социалистически яхье хьалхалатт № 5 йола автобоахам. Итт бетта план ханал 18 ди хьалха кхоачашйир цо. хIаьта дукха хIама ца эшаш хIанзлехьа кхоачашъяьй 11 бетта план а. Укх шера планал совгIа дIа-юха бахьа мухь 130 эзар тонн совгIа ба. Къахьегама овсарлен план 4,1 процент тIехкхоачашъяьй коллективо, укх шера планал совгIа паччахьалкхенна кходаьд 23 эзар совгIа сом. Къаьстта дика къахьегаш ба укх шера шофераш нн. Исламов, Бессмертный, Албастов, кхыбараш. ХIанз декабрь бетта чотах къахьегаш ба уж.

М. ПЛЮЩ.

Туркменски ССР. Советски Iаьдала юбилейна къахьегаме тIехдика толамаш а даьха накъаера «Каракумстрой» яхача гIишлои управлене коллектив. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна лелаьча социалистически яхье котъяларах КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх еннай цуна. Мургаба атагIара боккхагIа бола тIирс ба машинни канал. Низ болча 27 насосо Каракумски канала чура хий 35 метр лакха хьалъай а дийя, колхозийи совхозийи кхашка дохийт из.

Сурта тIа: машинни канала насосни станци.

А. Мирмамедова сурт. ТАСС фотохроника.

КЕРДА СКВАЖИНА

Укх деношка Заманкул яхача токкама участке низ бола цхьаькха мехкдаьтта кIеж техай. 3800 метр я цу № 60 йолча скважина кIоаргал. Юрски тIоанашкара хьаух мехкдаьтта.

Скважинана бурув тохаш а цун освоени еш а хилар Карабулакерча бурувдеттача конторера В. Мицуки И. Шляхови керте латтача бригадай бурувдеттараш. Дийнахьеи буси 70 тонн мехкдаьтта лу скважина.

А. БАКАЛЮК, тха штате воаца корр.

ЦХЬА БУТТ ХЬАЛХА

Грозненски № 2 йолча гIишлои материалий комбината болхлоша цIаккха ца хиннача хьисапе хьинар айденна къахьег укх шера. Цудухьа ди тIехьа лакхагIа хул доаха къахьегама толамаш. Валови продукци арахецара 11 бетта план кхоачаш а яь хIанзлехьа планал совгIа арахийца гIишлои материалаш эзараш сомий маьха я.

Крекингистий инициатива хьал а лаьца укх шера план 28-ча ноябре кхоачашъе лерхI комбината коллективо. Шера планал совгIа арахецаргья 550 эзар сома маьха продукци. Къаьстта дика къахьегарца белгальяьннай Башкова Зинаида керте латтача № 3 йолча цеха коллективи нн. А. Нежечкинас, Р. Александровас кулгалду сменаши. Цар кхы а хьалха кхоачашъяьй 11 бетта план.

Иштта дика къахьегама толамаш дахарах царна хьожаьй комбината памятни вымпелаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЛАЬРХIАР КХОАЧАШДЕРГДА

Укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Лаккхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, облсовпрофа памятни байракх елар «Октябрьнефть НПУ» мехкдаьттахой коллективa.

Цу совгIато дог гIоздаьккхача мехкдаьттахоша доккхий социалистически декхараш тIайийцад 1965-ча шера доаккхаш хиначул 3,3-зза дукхагIа доаккхаргда мехкдаьттеи гази 1970-ча шера. Планах лаьрхIачул совгIа доаккхаргда 25 эзар тонн мехкдаьтта, паччахьалкхенна 900 эзар сом пайда а беш.

И. ГЕНЕРАЛЕНКО.

КПСС ОБКОМЕ, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ, ОБЛСОВПРОФЕ

Министерствай, ведомствай аппарата, партийни, советски, общественни организацей болхлой пхе дийнахьа болх беча кIирага бахара хьакъехьа баьча КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои 1967 шера 21-ча сентябреи ВЦСПС Президиума 1967 шера 30-ча сентябреи баьча соцамга хьежжа КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советo, облсовпрофа президиумо соцам баьб:

Министерствай, ведомствай аппарата, партийни, советски, общественни организацей болхлой 1967 шера 1-ча декабре денз кIиранна хIана оттаяьр миссел йIаьха балха ха а йолаш салоIаш ши ди а долаш пхе дийнахьа болх беча кIирага баха.

ДоаггIаш дола приказаш тоха а болх беш мел барашка уж дIакхачийта а деза учрежденей кулгалхоша.

Партийни, советски, профсоюзни боахама организацей кулгалхошта тIадиллад коллективаш пхе дийнахьа болх беча кIирага яхара еча кийчонна бокъонца тIахьожам оттабелга, учрежденеша нийсеи боарамагIеи болх бар Iалашделга.

ДИАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРА ХЬАКЪЕХЬА

ДиазлагIа херчжача Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета шоллагIа сесси хьаелларгья 1967 шера 16-ча ноябре Iуйрийна 10 сахьат даьлча пионерий Республикански Дворецa здане чу.

Депутаташта регистраци ергья 1967 шера 15-ча ноябре Iуйрийна 9 сахьат даьлча денз сайрийна 7 сахьат даллалца Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме (ул. Комсомольская, 112, 4-гIа этаж, цIеной №№ 104, 105), 16-ча ноябре — пионерий Республикански Дворецe Iуйрийна 9 сахьат даьлча денз.

ЧIОАГIЪЕ ЛОХЕРА ПАРТИЙНИ ЗВЕНОШ

БЕРРИГА советски нах а санна, вай республика къахьегамхой а дицлургдоаца денош чакхдаьха баьлар. Iалаьмате чIоагIа хьинар ай а денна накъабаьхкар уж Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара. Къахьегама энтузиазма керда талгIе хьоаьй пхе шера программа хьалхал хьалха кхоачашъяра яхь йолаьча Москван хьалхалаттача предприятеша дIадоладаьча патриотически гIулакхо. Царгара хьокхам а ийбеш, республика дукхкача производственни коллективаша тIаийду пхе шера план 1970 шера 7 ноябрь тIакхоачаш кхоачашъярен халкъа боахамa кхы тIа а бIаьш миллионаш сомий маьха продукци теларей декхараш. Лакхдаь керда декхараш тIаийду юрта боахама болхлоша а.

ХIара коллектива производственни балха ка ялар дукхача хьале партийни организацей балха боарамах, хIара коммуниста хьинарах тийша хургда. Цудухьа партийни комитетий декхар да парте членийи кандидатийи хьинари шоашкара дIа а доладеш гIулакхаш чакхдоахаш уж хилари дIахо а дегIакхувлилга Iалашдар, цар авангардни роль, боахама-политически декхараш ка маьхала а ювлаш кхоачашдарах бола цар бехктокхам лакхбар.

Цу гIулакха боккхача лоархIаме я цеховой партийни организацеши партийни группаши. Уж производствана гаргагIа латт, царна нах дикагIа боwз, уж хIара сага тIакхоачалу, царга производствана оперативнегIа влияни юлу.

Укх тIеххьарча хана вай республике парте лохера звенош дикка алсам а яьшай, организационно чIоагI а еппай. ХIанз алхха промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешка болх беш 382 цеховой партийни организации 266 партийни группеи йолга аьлча а ба кхоачам. 300 гаргга бригадни, отделенчески, участковой фермаши парторганизаци вIашагIъеллай республика колхозийи совхозийи парткомашка. Царех гаьна дукхагIчар юхьанцарча парторганизацей бокъонаш я.

Нийса гIулакх да хIанз ший ханнахьа цеховой парторганизацешеи партгруппашеи новкъостал деча, предприятей, колхозий, учрежденей декхарийи гIулакхийи хьакъехьа цеховой партбюро членашка, секретарашка ший ханнахьа массаза а хоамаш деча, цар балха хьакъехьарча отчеташка лалувгIача партийни комитеташа дер. Цу тайпара гIулакхаш делга вIаштIехьдаьннай г. МалгIабика, Ленински, Заводской районий дукхкача предприятешка, Грозненски, Ачхой-Мартана, Ведана районий колхозашка, совхозашка. Хозахега дац укхаза лохерча партийни звеношта шоаш бу болх дикагIа тоабаь хилар. Шоай хан-ханнахьа чакхъяьха яьннай партийни собранеш, политико-кхетама балха боарам лакхбеннаб. КПСС члений хьинар дегIаахаро, боахама а культурни а вахара сори-гача оагIонашта цар даим влияни еш хиларо гIо ду хьалхалатта дукхха а болхлой, колхозхой ленински парте мугIарашка ахийтара. Масала, Ачхой-Мартана районни партийни организаце укх шера кандидаталла хьайбаьрех 86,5 процент болхлой ба. Дукхача цеховой партийни организацеша шенхашттара уйла тIаухийт коммунисташ производства керттерча доакъошка нийсбара, производственни заданени тIаийдаь декхараши кхоачашдара лоаттабеча къовсаме цар лоархIам лакхбара.

Боккъалара шоай коллективай баьччаш хинна дIаэттай, масала, «Красный молот» яхача завода дукха а цеховой парторганизацеш. Цар влияни а йолаш чакхбийннаб предприяти планированен экономически стимулированен кердача хьалашка яккхара берригa болх. Цехашка дикагIа тоабеннаб наха юкъера агитационно-кхетама болх, агитаторий семинараш, лекционни денош, экономически, технически, политически темаех лаьца докладаш, беседаш ю. Цу дерригне а гIо ду машинашъерий творчески хьинар дегIаахара, производственни заданеш ка маьхала а ювлаш кхоачашъяра.

Теркам тIабахийта боагIаш я Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза парткома цеховой партийни организацештеи партийни группаштеи кулгалдара опыт. Иштта, «Самашкинский» совхоза парткомо (секретарь нов. Дакаев), коммунисташ нийса дIа-са оттабелга Iалаш а даь, отделенешка, бригадашка, фермашка партийни коллективаш чIоагIъяьй. ХIанз укхаза болх беш я 4 отделенчески парторганизаци 11 партийни группеи. Биззача боарамера вахар а долаш ях опыт йола коммунист к. Соколов керте латта кхоалагIча отделене парторганизаци. Укхаза берригa парте членаши кандидаташи къахьегама хьокхам телаш ба, цар массе а хана наха йоаш советски паччахьалкхен политика, отделене коллективана хьалхашка латта декхараш, кхаш лелалерийи яхь дика вIаштIехьъяьккхай. Хадданза ший хан-ханнахьа балха итогаш ю, котбаьннараштa вымпелаш тел, царна совгIаташ тел. ХIаьта отделени дерригачa хьокхамий хьакъехьа совхозе хьалхара моттиг шийга кхоабаш хилар а хозахета дац.

Пайдана хургда цу тайпарча парторганизацей опыт хIанзарчоа биззача низана болх ца беча цеховой парторганизацешеи партийни группашеи Iомаяр. ХIаьта цу тайпара ярaш хIанз а йолаш я вай. Масала, Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза кхоалагIча комплексни бригада коммунисташа шоай отчетно-хоржамий собране белгалдаьхар партийни бюрос инициатива кIезига лелаль хилар, бригада боахама балха кхоачам болаш тIахьожам лоаттабаь ца хилар, цхьаболча коммунистий мелалца машар лелабаь хилар.

Дукхкача цеховой парторганизацешеи партийни группашеи кхоачаш на деш диса шенхапиттара гIулакх да цар хIанз а тIехьа профсоюзнии комсомольскии организацей балха мела влияни лоаттаеш хилар, кхоачамбоаращца къовсам ца лелабар.

Бакъдар аьлча, денал, хьинар шегIа хьахулаш дац, уж тIагIертта вIаштIехьдаха деза. хIаьта укхала дукхадар КПСС райкомийи горкомийи лоргахьара цеховой парторганизацештеи партийни группаштеи кулгалдарах тийша а да. Цхьабакъда, цу гIулакха хьакъехьара долла а хIамз вIаштIехьа дац. Цхьайола КПСС райкомаш (Урус-Мартана, Ножай-Юрта, Шаьла) цеховой парторганизацей балха кIезига дух тIа а кхачац, хIаьта группашка вIалла дIа а кхачац.

Цу тайпара хьал ла йиш йолаш дац. Лохерча звенош даим ког гIортолга деш хила деза, царна керте латтараш Iомабе беза. Из лоархIаме да цхьаькха бахьан долаш а: уж резерв я, цунах хьахул партийни организацей секретараш, партийни аппарата болхлой. Керттердар — из моттигашка цеховой парторганизацей секретараштеи партгруппоргаштеи дукхагIа новкъостал лоаттадар, дика опыт царна дIайовзийтар, царна накаца беча балха искусство Iомаяр. ХIанз из къаьстта хиланза дарглац, хIана аьлча отчеташи хоржамаши деши кулгалле увттабаьб дукхха а къона болхлой.

Цеховой парторганизацейи партийни группайи керттера низаш, цар организаторски наха юкъера кхетамаполитически болх хIанз тIаберзабе беза КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъяра, дувцилга йоацаш паччахьалкхен планаши тIаийдаь социалистически декхарашиш кхоачашдара. Мамогга чIоагIагIа дегIакхувла еза промышленноста а юрта боахама а къахьегамхой социалистически яхь, тIаийдаь цар шоай а коллективи а декхараш кхоачашдара шоаш бехктокхаме хиларах бола цар уйлаш лакхъе еза.

Планированен экономически стимулированен кердача системага йовла кийчлуча предприятей коммунистий хIанз дукха да йоакхо е еза гIулакхаш. ЛоархIаме да реформа чулоацам хIара къахьегамхочунга дIабовзийтар, кадрай дешар вIаштIехьдаккхар. Нах производства экономиках кхеташ болий-хьоагI? Боахама чура расчет юкъе мишта ккухь? ВIаший нийса тарйолийтий-хьоагI материальни моральни стимулаш? Из долла а хIама коммунисташа кIоаргга тергалдеш хила деза.

Цеховой парторганизацеши партийни группаши даим чIоагIъяр, производствах нах кхетамца кхебарен дешаш къестадара йола цар роль, бехктокхам чIоагIагIа хилийтар — ерригача юкхьанцарча партийни организацей денал дIахо а лакхдара, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьара декхараш ка маьхала а йоалаш кхоачашдара бола тешаме никъ ба.

В. БАЛЯСНИКОВ,
КПСС обкома организационно-партийни балха отдела заведующе заместитель.

ДУКХАГIА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ

1961 шера ворхIлагIча сентябре Iанара хьалхара тоннаш елар станце. Берригаш а болх баьраш ши яй мара бацар. Юххьанцара декхар кхоачашдара — шекара завод Iанарца Iалашъяра — из оборудовани кхоачамболаш яр. Цхьабакъда, дулха комбинат, аьшкабетонни изделейи конструкцейи завод, «Нишемаш» яха завод болх бе йолаялийтача, чуIеча гIирсий комплекс хьалье йолаелча йIовхала низ дукхагIа ийшар. Кхы а ши яй оттабаьб. Сахьата 35 тонн Iи яла низ кхоачаш ба царех хIарабар. 39 атмосфер давлени. 410 градус температура а йолаш. Давлени 4 отмосфеpага кхоачаеш лохъяраи Iанара йIовхал — шекара завода эшшача тайпара — параметраш 140 градусага кхоачаеш лохъяран Iи шелъеча редукционно-охладительни устройствах чакхйоахар из. хIаьта цу бахьанах гIулакх доацаш дукха Iи йовра. Цхьа ха дьннача гIолла охладительни устройствана метта ли генератор оттайир — Iи шел а луш, цу цхьан ханна электроэнерги яха йолаелар. Еррига процессаш автоматизаци ю я. Биъа ьга хьожаш цхьа машинист ва. Бакъдар аьлча, аттача гIолла вIаштIехьа-м даланзар из. БIарча шераш нйшар оборудованена кхетамца эксплуатаци е Iомадалара. Цу гIулакха новкъостал дир коллектив балхах дика кхеташ хиларо, технически дешар Iомадаро, кхетама балхо. ТЭЦ-е болх беш 68 саг ва. Керттерча даькъе уж ба бархI шерей юкъерен образовани йола кагирхой, кхаь сага лакхера образовани я, иттане — юкъера специальни.

Производственни планаш кхоачашъе коллектив оарцагIйоахаш боккха болх бу 18 коммунист юкъе волча партийни организаце. Царех пхийттане шоай юххьанцара къахьегама никъ станце дIаболабаьб. Шергa баьржаб коммунистически къахьегама тIехьара болам. ХIанз цига ва кхойтта коммунистически къахьегама ударник, из сий дола цIи яккхара къовсам лоаттабеш шовитта совгIа саг. Болх дика беш бола нах дукха ба тха коллективе. Хьокхаме къахьегаш ва дежурни инженер Серганов, турбиннай машинист Токарев, химнеха лаборантка Шевякова, ремонтин слесарь Умханов, плотник Сизов, кхыбараш. Боккха болх бу рационализатораша. Царех дикагIа бараша — турбинни цеха мастера Алиевен инженера Поповкинен шоай предложенешца новкъостал дир станцега хIаман кхом беш болх байта, йIовхалца энерги йоаха автоматически процессаш лелаелга эргадаьккха тоаде.

Керда балхаш чакхдоахача партийни, профсоюзни организацей дикка гIонча я 17 саг юкъе вола комсомол.

Октябра деза цIей тIакхоачаш облсовпрофа решенех тха ТЭЦ республиканскиг сийлен Доска тIа яьккхай. Цунах боккха кхаъ хиаар тха коллективана. Цо дош деннад дIахо а хьинар ца кходеш къахьега.

Тха дукха да пайда эцанза дола кхоачамаш. Яьшеи турбинашеи беча балха хIапз тIахьожам къаьст-къаьста лоаттабу оаха. ХIара пульта тIа цхьанца саг ва. ХьатIадоагIача шера ерригача тепломеханически оборудованена лоаттабеш бола тIахьожам вIашагIтоха дага да тхо. Цо йиш хулийтаргья штат цкъара виъ сага кIезигъе.

1969 шера химически средствашца хий цIендеча фильтрашта регенераци яра процессашта автоматизаци е лаьрхIад оаха. Цо кхы а йиъ моттиг мукъайоаккхаргья.

ХIанзчул тIехьагIа диъ шу даьлча хIапзара ТЭЦ-а низ вIалла тоъаш а хургбац: керда заволаш хьалъеш латт Аргуне, шерлу чуIеча гIирсий комплекс. Кхы тIа а керда яьш оттадеш хилча дукха ха а йовргья, дукха мах а гIоргба: цхьа яй оттабеш хилча цхьа миллиони ах миллиони сом дола. Фу дича бакъахьа да? Йолаш йола оборудовани эргаяьккха тоае лаьрхIад тха новаторашa. Из предложени хIанз укх сахьата кийчъеш мара яц. цхьабакъда, даь лоархIамаш тхона хийттачул гаьнна дикагIа хиннад. Яьшта реконструкци яро йиш хулийтаргья царех хIаранеца сахьата 45 тонн Iи яккха — хIанз йоаккхачул итт тонн дукхагIа, биъ яьво йоаккха Iи 40 тонн дукхагIа хургья. Модернизаци ярга дIадолар дерригa а 30 эзар сомал кIеззига дукхагIа мара хургдац. Цу масалаша хьахьокх тха торонаш мел дукха я.

Н. СИДЕЛЬНИКОВ,
Аргунски ТЭЦ-а партбюро секретара заместитель.
З. ЮСУПОВ,
профсоюза комитета председатель.
Е. ОПАРИН,
ПТО начальник.

ДИКАГIБАРИЙ МУГIАРАШКА

Гулермесерча медицински инструментий заводе слесарно - механически цех йоккхагIчарех я. Цхьа дезал санна барттайна къахьегаш я укхаза дукхкача къамаш нах юкъе бола коллектив. КхоалагIа шу мара дац завод болх бе йолаенна. Из дIаьхa ха яц, бакъда заводе хьахиннаб бокъонца бола говзанчаш.

Масала. Школа йистейоаккхашехьа вера цехе комсомолец Садуев Ахьъяд. Говзал, опыт йоацаш вар дIамига саг. Бакъда, цунна новкъостала кийча вар цехера хIара саг. Цун боккъонца вола доттагIа а хинна дIаэттар коммунист Кириченко Олег. Хадданза цунга бIарг лохкаш вар из, гIо дир станок тоаеча, балха разряд яккхара. Селхан яхар санна балха хьавена къона болхло хIана чоалханегIа дола балхаш карадерзадеш ва. ШоллагIа разряд я Ахьъяда, смена норма массаза санна 120—130 процент кхоачашъю. Цох доккхал де йиш йолаш ва цунна хьийха, цун воккхагIа вола новкъост. Царна юкъерча доттагIало совдоах къахьегама толамаш а.

Дика вовз цехе шлифовальщик коммунист Джабиров Iалаудин. Хьалха шахтер хинна из саг завод йиллача хана дена укхаза болх беш ва. ший декхараш тIехдика кхоачаш а деш. Кхоачамбоацар бIаргадайча цIаккха тIехваргвац из. раьза а хинна дерга моллагIчунна новкъостал. Цехе керда къона боахлой бахкача ши саг Iомаве тIадиллар Джабировна. Лоацача хана дикка Iомайир Г. Быкова, Г. Черепанова шлифовальщика говзал. Лакха дикал йолаш мара хилац цар хьаяь оатхал. Иштта дика хул Рудькоси Елизаровси хьаю аппараташ, пинцеташ. Цу юкъе доккха лакъа да царна хьалха балха говзал Iомаьча Джабиров Iалаудина а. Сменах цаI ах норма — иштта ба цо Iомабеш хиннача болхлой производственни хьокхам. Дика рационализатор хиларца вовз цехе Фирулин Вадим. Укх юбилейни шера 10 рационализаторски предложени еннай цо. царех цхьаяраша балха юкъейихьачул тIехьагIа дикка пайда баьб. Дукха новкъостал даьд цунна а А. Джабирова. Каст-каста го йиш я уж шиъ цхьана болх баьннача хана чертежашка хьежаш багIаш.

Иштта вIаши гIо-новкъостал деш, хьаьнала къахьегаш я къонача предприятера цхьа коллектив.

И. ДЖАМАЛОВ.

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Советски паччахьалкхен 50 шу дуза ди хьатIакхоачаш, оттаьча ханал 35 ди хьалхагIа 200 километр никъ Iобилла баьннаб Тюменера Сургуте болача 700 километр бIаьхача машиннаькъах. Цо вIашагIийнйзай Транссибирски магистраль Иртыш-Тобольски городацеи хи тIарча портацеи. Укх гаргарча деношка балха поездаш йолалургья цу участке, хIаьта цул тIехьагIа хи тоатол санна чудолалургда областа Къилбаседенгахьарча геологашта, мехкдаьттахошта, хьу кийчъераштa, чкъаьрий лувцараштa эша мухьаш.

Сурта тIа: Бровкин Александра дикагIа йолча бригадана № 269 йолча гIишлой - монтажни поезда Iие байрах луш я.

И. Сапожнова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕГIАЙОАГIА ЗАВОД А ЦУН КАДРАШ А

Укх шера хьалхарча деношка къаьстта дукха бар болх Нохч-ГIалгIай химически завода басараш деча цехе: веша а чIоагIа хоатташ хинна цун продукци кхы а дукхагIа эшар города къахьегамхошта.

Арахеца басараш тIехь-тIехьа дукхагIа а дикагIа а да. Цул совгIа, кастта завода исторе чухь эггара хьалха арахеца доладергдолаш да ийна хьекха хьаьна басар. ХIанзалца из арахецаш дацар заводе. Керда хIамаш кхы а дукха да цу цехе, 2—3 шу хьалха укхаза болх баьчоа йовзаргйоацача яьннай из хIанз.

Кхо шу хьалха, гоггигача моттиге 40 саго болх баьча, дукха балхаш кулгашца деш, болхлой квалификаци лоха хиннача хана цеха болхлошта вIалла дага а дацар селлара доккхий хIамаш шоашта карагIдарг ма дий аьнна.

ХIанз? Еттача кирпишках яьча йIаьхача здане чу мугIарегI дIаоттаь латт хIанзара керда машинаш. Басараш хьадара еррига, процесс виъ саго лелаю.

Нагахьа санна цеха реконструкци яле бетта 150 тонн мара басараш арахецаш хиннадеце, керда каскадно-поточни кхо лини эксплуатаце дIаепначул тIехьагIа, балха овсарле чIоагIа лакх а еппа, 360 тонн арахец уж, арахецача продукце дикал а чIоагIа тоаеннай. Цунна дола тешал да укх тIеххьарча 2 шера заводе цхьаккха рекламаци ена ца хилар.

ДегIаухаши шерлуши я производство, хIаьта цунца цхьана дегIаух нах а. Цу гIулакха хьокхаме да Качалова Нюрай вахар. Цехе из балха йоагIача хана цхьаккха специальность йоацаш а йоазув - дешар ца ховш а яр из. Аппаратчика помощникалла болх баьб цо, еза ведраш дIакхихьай. Эргаювлаш тоалуш хьаенай технологически процесс, болхлой говзал лакхагIа хулга тIа-тIа дукхагIа дIа а дехаш. Йоазув-дешар ца ховш йола Нюра аппаратчика помощникалла болх бьлургбоцаш яцар. ТIаккха сайрийнарча школе деша яхар Нюра, цехе вIашагIъекха технологически минимума курсаш йистеьхар. Поточни линеш эксплуатаце дIалуча хана йоккхагIа йолча аппаратчика квалификаци йолаш яр Нюра.

Баспукаева Баян а яр цхьан ханч ведрашца басар кхухьаш, хIаьта хIанз дикагIа болча аппаратчикех цаI я из, заводе сийлен Доска тIа хьалтеха доалл цун сурт, коллективо шийна юкъе сий деш я из, профсоюза заводской комитета член я.

Басараш деча производства ветеранаш ба аппаратчикаш Ю. И. Калганов, П. Е. Терещенко, Т. Я. Богатырев, 10 шу совгIа ха я цар укхаза болх бу, цхьабакъда, шоай кхы хIама Iомаде дезац, долла хIама хайна баьннаб аьнна хетац царна. ХIара денна тIагIертта къа а хьегаш шоай знанеши балха методаши лакхъю цар, шоай йIаьхий опыт кхычарна камаьршша дIател.

Иштта хьинаре къахьийгар завода кхыйолча цехий коллективаша а. Лакха мах баьб химикий къахьегама — Нохч-ГIалгIай химически завода коллектива еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, облсовпрофа даим лелаергйолаш памятни байрах.

М. ПАРАГУЛЬГОВ,
Нохч - ГIалгIай химически завода басараш деча цеха начальник.

Грозненски швейно-производственни объединене хIамаш тегараша тIеххоачашдаьд тIаийца хинна социалистически декхараш.

Итт бетта планал совгIа реализаце лаьрхIа продукци бIаь эзар сома маьха мара йоацача. реализаци яьр 436 эзар сома маьха я.

Къахьегама овсарлен план 5.8 процент тIеххоачашъяьй, дикка лохбаьб арахецача продукцега дIабода мах. Из бахьан долаш укх шера паччахьалкхенна кходаьд 112 эзар сом ахча. ДикагIа долча сортах продукци арахецарах кходаь ахча 26,5 эзар сом да.

Московски ленинградски предприятей инициатива хьал а лаьца чIоагIа къовсам лоаттабаьб хIамаш тегаракша материалаш кхоара тIехьа. Совзенна кIадаш доа а ца деш барзкъаш хьадахарах кходаь кIадаш 90 эзар квадратни метр я. Цига дика дакъа лаьцар рационализатораша а. Укх шера производствана юкъейихьай паччахьалкхенна 20 эзар совгIа сома пайда беш йола 70 рационализаторски предложени, тIаийцача декхарех юкъеяхьа езаш хиннар 60 предложени мара йоацача.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика болх барца ерригача объединене коллектива юкъе белгалбаьнна ба хIамаш тегараш Х. Далаева, Л. Медведева, С. Данильянц К. Захарченко, М. Селеднева, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача сменах нормаш 115—120 процент кхоачашъю царех хIаране.

Сурта тIа: хIамаш тегараш Л. Медведеваи С. Данильянци.

И. Плиева сурт.

СОВЕТА ЧIОАГIАЛ

Гобаьккха латтача лоамашта юкъе улл Бамут яха юрт. Ачхой-Мартана района йоккхагIйолча юртех цаI я из. Укхаза вахаш эзар совгIа саг ва. Царех дукхагIа бараш «Новогрозненский» яхача совхоза 4-ча отделене болх беш ба, вожаш леспромхозе а тайп-тайпарча кхыча организацешка а ба.

Массанахьа гуш да бахача наьха еттача кирпишкех даь доккхий хоза цIенош. «Цунах хов юртахой дика бахилга. Хьалха хиннача тхоай юрта сибат дагадоагIа сона, — йоах кховзткъеи шийтта шу даьннача Докуева Саид-Эми, — топпара цIа хьалдотташ дукха хало хулар лоамарочоа. Дукха моцал шелал а ловра ца валалла еискал лохаш. Советски Iаьдал эттача укх 50 шера хиннача хувцамий мах баь варгвац. ДIачугIо моллагIча цIагIа — шоана гургда лоамарочун цIагIа чудена ираз. Кура урагIъяьха латт телевизионни антенаш, массанахьа сийрда йоаг электрически лампаш».

Бахача наьха хьашташ диза кхоачашдара, царна лерттIа гIулакх дара укх тIеххьарча хана кIезига къахьийгадац юртсовета. Юрта Совета територе тIа я наьха бытовни гIулакх дара учреждениеш: йоккха тика, ши школа, культура цIа, библиотека. Юрта Совета деш дола балхаш дукха да. Из я цу учреждений балха лостам телар, цар балхага хьежар, юрта культурен экономикен дегIайоалаеча кулгалдер.

«Денгара денга дегIаух бахача наьха культурни хьашташ, — йоах юрта Совета председатела Мержоев Мухьмада, уж кхоачашдара дукха къахьега деза.

Совето ше хIара денна беш бола болх депутатий новкъосталца чакхбоах. Цудухьа хоржамаш хинначул тIехьагIа чIоагIа теркам тIабахийтар исполкомо хIара депутата кхоачашдулургдола декхар тIадиллада. Уж декхараш тIадохкаш теркал йир хIаране опыт. Масала, совета исполкома членалла хержар 4 отделене управляющий Дарчиев. Цунна тIадиллар юртбоахама комиссена кулгалде. Иштта дIанийсбир кхыбола депутаташ а.

Бакъда депутаташ болх бе ловш хуле а кхсачам хургбац нагахьа санна цар бахача нахаца айхха бувзам ца лоаттабойя. Из дика кхетаду юрта Совето. Цудухьа массазарча комиссешка гIолла балха юкъе увз цо актив.

Бамутски юрта Совете пхи массазара комисси я: торговле культурпо-просветительни наха бытовой гIулакхаш дара, юрта тоаяра, общественни порядок лораяра. ХIара комиссе боккха болх бу шийна тIадилла декхараш кхоачашдеш.

ЧIоагIа теркам тIаухийт Совето юрт тоаяра. Укх шера хоржамаш хинначул тIехьагIа юрт тоаяра план Совета сессе юваалехьа цун проектага кIоаргга хьежар массазара комиссеш, берригa депутаташ. Сессе хIара депутат юрта бахача нахаца дагаваьнначул тIахьагIа ший предложенеш а яхьаш вера. Хьалха де лаьрхIарех цхьадараш хувца дезаш хилар, хоадамболаш хилар тIаийца предложенеш а. Перспективни план хIара депутата балха программа а хиннa дIаэттар. ДIайогIа езаш яр сомий а кхыйола гаьнаш а, кхо километр бIаьха грейдерни никъ билла безар.

Из план кхоачашъе шоаш болалуш эггара хьалха белгалдаьхар депутатеша дIайогIа езача гаьний тайпаш, никъ буллаш малагIа материалаш эаргья, мел нах эшаргба уж балхаш чакхдаха. Юрта Совета председатела Мержуева, депутаташа Илаева, Гайсултанова, Паноева леспромхоза кулгалхошкара йийхар гIишлой материалаши дIайогIа саженцаши. Эша материалаш Iалашъийчул тIехьагIа Цечоева Махьмада кулгалдеча юрт тоаяра массазарча комиссе массехк группа а яь воскресникашта нах арабаьхар. Цхьа группа яр гаьнаш дIайогIаш, шоллагIа яр гIишлой тIилгаш деш, кхоалагIъяр никъ буллаш. Иштта кхоачашбир Совето ший сецам. Юрт кхы а хозагIа хилар, никъ биллар бахьан долаш боккха маьл баьлар юрта бахача наха. Духхьала укх шера юрта дIаегIай кхо эзар совгIа га, массехк тIий тиллад, кхо километр бIаьха грейдерни никъ баьб.

Юрт тоаяра балхаш дIахо а деш латт. Массазарча комиссе кхайкаьй эггара толамагIа йола улица яха цIи. яккхара конкурс.

Совето ший керттера декхар лерхI юрта экономикен культурен дегIайоалаеча хIара депутата хьинар айлар, цун инициатива дегIайдалаяр. Сессе дувца дезаш дола деш даим къаьеувз исполкома депутаташа. Укх тIеххьарча шерашка исполкомо ший цхьайола функцеш дIаеннай массазарча комиссешта. Масала, юртбоахама комиссена бокъо еннай бахача наха совьянна йола продукташ хьаийяр. Совета исполком ший балхах юстара яннай яхилга дац из. Цо шийна мамогга новкъостал ду массазарча комиссешта, чIоагI а ю лакх а ю цар авторитет. вахара лоархIаме дешаш кхоачашдечара цар лоархIам.

Совета исполкомо массазарча комиссешца къоастадеш дола дешаш кIезига дац. Бакъда дош дувцар, решене тIаэцар гIулакха юхьиг мара яц. Нагахьа санна тIаийца решени кхоачашъяра цахадлаш тIахьожам ца лоаттабича из решени каьхата тIа вис. Цудухьа юрта Совета исполкомо ший заседанешка хан-ханнахьа дувц тIаийца решенеш чакхъяхарах дола дешаш. дерригa низаш оарцагIдеах уж чакхдахара.

Цхьан сессе юрта Совето белгалдаьхар торговле болх тоабара ле деларш. Уж кийчдаьдар массазарча комиссе. Хоадам боллаш дар уж, бакъда уж лерттIа кхочашдеш яцар сельпо. Комиссе ший активистаца тохкам бир цу деша. Гучадаьлар сельпо ший болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхар бахьан долаш тикашка хилацар наха эшаш дола товараш.

Из ла мегаргдоаца гIалат цIендаь дIадаккхара де мел дезар дир депутаташа.

Юрта Совета исполкомо доккха новкъостал ду ший территоре чуйоагIача совхоза отделенена ший производственни планаш кхочашъяра. Из новкъостал хьахул эггара хьалха дукхагIа бола депутаташ отделене болхлой хилар бахьан долаш. Шоайкара хьокхам телаш, къахьегамхошта юкъе социалистически яхь йоаржаеш, отделене, гIулакхашта йоккха влияни ю депутаташа. ДукхагIбола депутаташ юрта боахама производстве хьалхалатташ ба. Царех ба депутаташ Пацоев Ахьмад, Илаев Асхьаб, Чигаева Маймант. Социалистически яхь йоаржаяр ший декхар лерхI Совето.

М. АУШЕВ.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ БОЛЧА

Сийлахь - боккхача Октябра шовзткъе итт шу дизара дикача гIулакхашца накъабаьхкар «Старогрознефта» НПУ КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча цхьоалагIча промысла мехкдаьттахой. Мехкдаьтта промыслови управленена КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байрах енна толамаш доахача доккха дакъа лаьцад цу хьалхалаттача промысла кагирхоша, комсомольцаша. Аьлча кхоачам ба, промысла мехкдаьттахоша укх шера планал совгIа 29 эзар тонн совгIа мехкдаьттеи 36 миллион кубометр гази яьккха хилар. «Iаьржа дошув» даккхарга дIабода мах 6,3 процент лохбаьб, цун чотах 163 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд. Цхьабакъда, шоашта карагIдаьнначох кхоачамбе лаьрхIабац 1-ча промысла мехкдаьтта доахараш. Кердача низаца яржаш латт социалистически яхь: промысла мехкдаьттахоша лаьрхIад юбилейни шу чакхдалалехьа планал совгIа доаккха мехкдаьтта 30 эзар тоннагеи газ 38 миллион кубометрагеи дIакхоачае. Цар лерхI мехкдаьтта 1968 шера укх шерарчул 45,5 процент дукхагIа даккха, газ — 32,8 процент.

Дерригача халкъа юкъарча Октябра цIейна дегаш айденна а болаш накъаболх комсомольцеш, кагирхой. Юбилея сийна лелаечa яхье хьалхалатт комсомольцаш Картунова Людмила, Сорокотягин Николай, Ильин Виктор, Кулешов Юрий, кхыбараш. Къонача кулгашца гулдаьд 20 тонн совгIа тIиша аьшк, материалаш кхоярген дIаоттаяь лоаттаяоген хьожаш рейдаш яьй кагийча нахен мехкарашеи. Рейдий результаташ наха дIайовзийтай материалий кхом ца беш, хьурмат ца деш болча болхлой гIулакхаш хьагучадоахаш йолча стенгазеташ тIа а етташ. Из бахьан долаш кхоьй маьхерча доагора тоннаш.

Дош лургда вай Октябра сийна лелаеча социалистически яхье хьалхалаттараштa. «Старогрозненский» участке операторалла болх беш ва Комсомолец Дубинин Александр. Цо дувц: 670-ча скважине болх беш ва со. ГIулакхаш во лелац тха. Оттаяь режим нийса лелае гIерт тхо. Тха скважина эггара дукхагIа мехкдаьтта луш, бехктокхаме я.

Юбилейни шу тхона белгалдаьлар, «Старогрознефта» буруа деттараш-кара кIеж етта, дукха мехкдаьтта тела пхи скважина оаха хьайица хиларца. ТIеххьаръяр хьачийца массехк ди мара дац. ХIанзле а лерттIа эксплуатаци е йиш йолаш кийчъяь я уж, тIехдикача «Iаьржача доша» бIаьш тоннаш тел цар даьхенна.

Участка коллективана атта къахьегам бацар из. ДукхагIа дола балхаш даьраш оператораш-комсомольцаш ба. Укх деношка дика болх бу комсомольцаша Сорокотягин Николая — мехкдаьтта доахача мастера, промысла комсорга; къонача инженера Якимовин Виктора. Шоашкара дакъа лоац союзе боацача кагирхоша а — къонача оператораша Очкуров Александра, Максимов Николая. Къахьегаме хьокхамаш тел къонача коммунисташа, дукха ха йоацаш комсомольцаш хиннача Стряпухин Василе, Носенко Валентина. Башха-дика толамаш доах промысла химлабораторе. Цига къахьегаш я комсомола промыслови комитета член Картунова Людмила. Цо дувц.

«Оаха чIоаггIа гIаддаха тIаийцар «Старогрознефта» коллективана КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байрах ялараx хинна кхаъ. Цу йоккхача коталонах зIамига дакъа дIалоац кагирхой, комсомольций, коллективо. Анализаш дикагIа е гIерт лабораторе коллектив, мехкдаьтта лоаттам нийса къоастабарах тийша ма дий дукха лоархIамера дешаш нийса къоастаделга а».

Картунова Людмилас анализаш ю араухача хишта, царех мел мехкдаьтта доалл хьеж из. Цунга а хьожаш де доагIаш дола гIулакхаш ду, мехкдаьтта араухача хишца додача хи чу а цигара Каспийски форда чу а ца ахийтара.

А. СВЕТОВ.

ТІАКХАЧА ЛАЬРХЬАР—ЮРСКИ МЕХКДАЬТТА

Болх дика беш я Малгобекски бурув деттача цхьоалагІча контора бурувдеттарий барттайна коллектив. Яхье хьалхалатт начальник Хантемиров Галимаяни буровой мастер Беков Вахеи волча бурувдеттача бригада коллектив.

МалгІабике дика йовзаш я из бригада. Соахка цу коллективо авари а па хулийташ, оттаяьча ханал хьалха бурув техар № 864 йолча скважинана. МалгІабика майда тІа духхьашха укхаза чакхдаьккхар 4400 метрал кІоаргагІа бурув тохилга.

Из скважина дІаелча, конторе тІа а вийха, № 880 йолча юрски тІоанашка кхача езача скважинана бурув тоха аьлар нов. Хантемировга. Из духхьашхара юрски скважина йоакхилга цІаьхха дагадохарах тІадиллацзар цунна. 20 шу хинна Іац цо бурув детта, хІаьта цу юкъагІа иттаж кІоарга а тІеха а тохкама бурув детташ скважинаш а яьхай цо. Цу буровой начальникалла из оттавеш цунца мастералла болх бе хьожавир Грозненски мехкдаьтта институт йистеяьккха инженер Беков Ватут, йоккха опыт йолча бурувдеттачоа ха, йоккха опыт йолча бурувдеттачоа уллув болх беш цо дика практически школа чакхйоаьккхаргхилар теркал а деш.

ХІанз МалгІабике боккха теркам тІаберзабаь да уж юрски мехкдаьтта тІоанаш, царех тийша да укхаза доадола мехкдаьтта дІахо алсамдоаккхилга. ХІаьта юрски тІоанашка мехкдаьтта даллара хьакъехьа дола жоп дала дезараш ни. Хантемировеи Бековеи бригада членаш а ба хІанз.

Галимаян цкъа ваха ца Іеш Барабулакски бурув деттача контора болхлоша яьккха юрски скважина йолча ихав, мастерах Широкоступовх веттавеннав, цунга юрски тІоанаша фу ду хийттал. Цигара ше юха массаза ва ший бригадацарчарна юрски скважинашта бурув деттара технологи дІахьехаш чакхвийннав из, бурув тоха болабалалехьа бригада хІара члено ший тайпара йола юрски скважина яккхара бурув детта бокъо луш йола экзамен дІалулга Іалаш а деш.

Цу скважина проектни кІоаргал 5 эзар метр я. Бурув тоха доладалалехьа дукха а хьалхагІа укхаза тІаенаяр хиланза яргйоаца материалаш, утяжелителаш, инструмент, эггара хьалхарча метрашта бурув тоха бокъо еннаяр дикагІйолча Колесников Григоре сменана.

Бурув лерттІа детташ чакхдувлар, цхьабакъда, лакхехьарча мелага кхаьчача тІоанаш аьрдагІа хилар, дилинзткъа мара кхебацар лоабата дилла кийчъе. ХІаьта а бурув деттараша цхьаккхе а тайпара мелал хилийтанзар цу гІулакхьа. Буруа тохача лакхехьарча мела интервал йоккха — 293 метрга кхоачаш я. Мехкдаьтта лохараш дикка сиха — цхьан бетта чакхбаьлар цунах. ХІаьта цхьайолча буровойшка иззал йолча кІоаргалга кхача кхо бутт гаргга ха а ийшай. Укхаза накъаьлар буровоя начальника нов. Хантемирова йІаьхий опытни кьонача инженера нов. Бекова дика технически кийчои. Цо торо хилийтар из хала участок камаьхала а йоалаш сиха чакхъяккха.

Цхьабакъда, кастта дагайоаца технически авари хилар: тІоанашкара лакха давлени лоа а ца луш лувжа яьлар эксплуатационни колонна. ТІера ца боалаш халданза болх беш деношт дІаахийта лийзар мехкдаьтта лехарий. Скважина дІакъайлача бакъахьа хетараш а нийсбелар. Цхьабакъда, цу тайпарча уйлашка вІалла ладувгІа а тиганзар буровоя начальникеи мастереи. Цар предложени йир, цемент чу а ухийташ, колонна лувжилга соцаде. Цул тІехьагІа тІагІертта чІоагІа болх беш ши бутт дІабахар, хІаьта из болх толамца чакх а баьлар: колонна технически нормаша дІадехараштa маэшша хилар, цун герметичноста даьча тохкамашa хьахьекхар, лакхача давленеех кхерам а боацаш, бурув тоха йиш йолга.

Шу долалуш хиннача шоай собраве бригада членаша тІаийцадар лакха социалистически декхараш: 1967 шера бурув тохара задани Сийлахь-боккхача Октябра 50-гІа шу дуза ди тІакхоачаш кхоачашъеи хІара метра бурув тохарга дІадодар лохдара чотах 120 эзар сом кходеи.

Барттайнача коллективо, авари а йоанаш тохкама кІоарга бурув деттара технологи камаьхал а йоалаш кхара а ерзаяь, боккъала дика кхоачашду геолого-технически нарядах де дезараш. Цудухьа, чоалханера хадонаш а ца нийслуш, лерттІа бурув деттаж а латт.

Дукха терко ю укхаза материалан кхояра. Дукха ха я буровое гематит тІа ца кхухьа. ХІана укхаза бурув детт, утяжелителах шозлагІа пайда а ийбеш. Цу гІулакха бус а дийнахь а халдавза болх беш я регенерацини установка. Буровой начальникеи мастереи халданза бІаргкхоаб остай балхага, уж кІезигагІа талхийтар духьа а забое Іочудахийтача хІара оста дер дукхагІа хилийтар духьа а. ЛерттІа леладу бурув деттара балхашка хІара денна дІадодар лоархІаш дІаязду хозрасчетни карта.

Буровой коллектив 16 октябре денз кхоалагІча шера чотах болх беш я, хІаьта хІанзлехьа 150 эзар сом совгІа кхо а даьд.

Цу деригнел а совгІа, укхаза хьокхаме вІаштІехьбаьккхаб рационализаторски болх. Шу доладелча гІоне юкъейнхьай ялх рационализаторски предложени. Бригада членаша енна лоабата диллах шозлагІа пайда ийбара хьакъехьара алхха цхьа предложени юкъеяхьаро торо хилийтай 5800 сом кходе.

Буровой начальника дувц шоаш буровой дикагІча наха поощрени яра йола шоай фонд хьаяьлга. Из аьй коллективо лакха рентабельность а йолаш болх бара чотах.

Бригада, цкъа яьина ца Іеш, коттийннай бурув деттара контора бригадай социалистически яхье. Дика гІулакхаш доахкаш хиларах сий деш ба бригада членаш: бурувдеттар Григорий Колесников, бурувдеттачун тІонча Гурали Попхадзе, слесарь Алексей Коломыцев, лаборентка Лидия Верхушова.

Мехкдаьтта лехарий барттайна коллектив, кхаь километра доазол тІех а яьнна, бІубенна юрски мехкдаьтта тІоанашта тІайодаш латт.

В. ТАГУРОВ.

ХЬИНАР АЙДЕННА

Дика хьийкъай ялата лаьрхІа йийна хьажкІа Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхозе. Йиттта дика хьийкъай шекара свекла а. Боахама кулгалхошта, кхаш леладераштa хьалхашка латтача декхарех керттердар да доацачa хана уж культураш йоа ца еш чуэцар. Совхоза кхашкара «ВИР-42» яхача сортах йола хьажкІаш чуэнаш кхойтта, ка бола ялаташ чуйиду «СК-4» яха комбайн я, хІаьта фуна лаьрхІа йийна «Одесская-10» яхача сортах йола хьажкІаш чуэцаш лаьрхІа комбайнаш хила еза, е кулгкара чуэца еза уж. Цу гІулакхо йиш хулийтаргья фуна лаьрхІача хьажкІа фийташ голха на дейта. Нагахьа санна кулгашна чуэпаш хуле чуэца ца а кхувш йисар кхерам ба хьажкІа. хІаьта боахама зе а хургда. Нагахьа, кхыдола балхаш совца а даь хьажкІа чуэца комбайнаш балха граьхача а декабрь бутт чакхбаллалца тІехьадаргда уж балхаш.

Ховш да, хьажкІа чуэцарал, ка бола культураш дІаерал, лаьтта ахарал совгІа, шекара свекла, коартол, силоса йийна пожнивной хьажкІа чуэца езалга а. Хала да боахама шоай низашна уж балхаш чакхдаха. Из бахьан долаш КПСС обкомои юртбоахама министерстваи соцам баьб, хІанз керттерча даькъе хьажкІа чуйийца даьннача боахамий шишша-кхоккха хьажкІаш чуийю комбайн Наьсарен района боахамашта новкъостала яхийта.

Эггара хьалха «Октябра 40 шу» яхача совхозе кхаьчар «Ермоловский» яхача совхозера механизаторий группа. Хьалхарча деношка дейз балхах чубелар уж, дале а хьалхарча кхаь дийнахьа балха производительность лоха хилар, дика хьийкъа хьажкІаш чуэцара комбайнаш дика кийчъяь ца хиларах. Новкъостала баьхка механизатораш хьажкІаш чуэца болабеннача хьалхарча дийнахьа гучадаьлар из ишта хилар, дукха дар кхоачамбоацараш. Гучадаьлар, укхаза новкъостала баьхкача механизаторех хІаране шоай боахаме 50—60 гектара тІара хьажкІа чуийца хиннaлга. ХІаьта ховш да, цхьан сезонах ишттa дукха болх баьча комбайнашта ремонт эшалга. Из даьдац «Ермоловский» яхача совхоза механизатораша. Хьалхарча кхаь дийнахьа даьча балхаша хьахьекхар комбайний къахьегама овсарле лохлулга, хІана аьлча комбайнаш ди тІехьа дукхагІа соцар кхашка технически кхоачамбоацараш хиларна.

ГІулакх вІаштІехьдаланзар комбайнаш дика тоаянцa. Цу хьакъехьа чІоагІа накъаьлар наьха смекалка, опыт.

Массехк дош аргда аз механизаторш даьча дикача гІулакхах. Цхьанцайолча оасара баьцаша дукха йолча участкашка болх беча комбайний мысови зІанараш дІаюкъар, тІаккха комбайн латтта езаш хулар уж цІенъялцца. ЗІанараш дІа ца йикъийта хІара мыса лохе аьшка направляющеш оттайир. Оасара баьцаш нар ІотеІаярах уж зІанараштa юкъе ахац, хІаьта из бахьан долаш комбайний овсарле лакхлу. Хьалха шоай нормаш кхоачаш ца еш хинна механизатораш хІанз шозза тІехкхоачашъе баьннаб нормаш.

Механизатораша шоашта хьалхашка декхар оттадаь: махулла дукхагІа йоа ца еш хьажкІа чу а йийца Даьхенна совгІат де. Цу дезизах къахьегаш ба хІанзле бІаьш гектараш тІара хьажкІа чуйийца баьнна «Самашкинский» яхача совхоза механизатораш а.

Къаьстта белгалбаьннаб Наьсарен кхашка Грозненски шурий совхоза механизатораш. «Ермоловский» совхоза механизаторел ши ди тІехьагІа баьхка боллаше, вІаштта кхаь дийнахьа болх бича уж царел хьалха баьлар хьажкІаш чуэцара. Духхьал цхьан дийнахьа виъ комбайнеро 22,5 гектара тІара хьажкІа чуийцар, хІаьта хІаране ши-ший смении норма 224 процент кхоачашйир. Дика хьокхам гойтар комбайнера Ш. Оздамирова. Цхьан сменах ший комбайнаца 6,9 гектара тІара хьажкІаш чуийцар цо, норма 2,5 гектар йолча. Цхьа дукха тІехьависац К. Крауз, В. Никитин.

Боккхача лоархІаме да кхашкарча комбайнашта лерттІа технически гІулакх дар. ХІара боахама комбайнашта тІачІоагІъль я автомастерская, электросварка, газосварка. Цу гІулакхо боккха аьттув боакх комбайнаша халданза болх бара.

Геттара дика дар, кхыча районний боахамашкара бахкийта механизатораш балха дІаоттаще а мел эшачунца Іалашбаь хиннабаларе. Иштта 1-гІча шурий совхозера баьхкача механизатораштa йиъ «ККХ-3» яха комбайн, газоэлектросварка йола авторемmастерской, транспорт хьожае йийзар «Октябра 40-шу» яхача совхоза кулгалхой. Цу тайпарча кхоачамбоацараша болх дІаболабаьча хьалхарча деношка чІоагІа новкъарло йора. Совхоза кулгалхой царна эшар сиха Іалашдара оарцагІбувл.

Шоай хьашел тІехьа ца бусаш дика къахьег наьсархоша а. ХІара механизатора цхьан сменах 6—8 гектара тІара хьажкІа чуэц юкъара лаьрхІача а, хІаьта цхьанцайолча хана итт гектар а.

«Октябра 40 шу» яхача совхоза директора чІоагІа хестабу Аргунски районни «Сельхозтехника» отделене механизатораш. Массаза а шоай смении нормаш дикка тІехкхоачашъю цар. Боахама дика новкъостал ду юрта Советаша а. Цар новкъостал ду юрташка баха нах балха арабахара. Кхыметтел дешархоша а новкъостал ду кхаш леладерашта хьувкъам сихагІа чуийца баккхара.

Н. КУПЛЕВАЦКИЙ,
Юртбоахама министерства гостехнадзора инспекце начальник.

БЕХКТОКХАМЕ ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЯРАХ

СОВЕТА Іаьдала 50 шу дизар дездеча деношка къаьстта еларна, сийрдаьнна я наьха йовхьамаш. Царех цхьабараштa вай халкъа ираз, кортамукъале бахьан долаш тІемашка байна шоай гаргара нах, беза новкъостий, бовзараш дагаухар. Сона а дагаух Даьй-мехка тІем тІа волаш сона цхьана моастагІчох лийтараш, шоай сийлен гІулакхаш кхоачаидеш цигача байнараш. Цхьайола тІема событеш вІалла йицлургйоанаш керта чу йийшай. Царех цхьаярех дувца безам ба са.

Даьй-мехка тІом дІаболабелча денз чакхбаллалца летчик-штурмовик хиннав со. Летчик-м со арме вахале а вар. 1938 шера вай Грозне хиннача аэроклубе дийша ваьлар массехк итт саг. ХІаьта арме ваххал ха яьннa хиларах Советски Эскаре со гІулакх де вигар. Шофер волаш арме сай ха йистейоаккхаш со воаллаш хьайра из бирса тІом. ТІом хьайнача шера «ПО-2» яхача самолета тІа тІема заданеш кхоачашъеш хилар со. 110-за тІема вылет йир аз цу самолета тІа. Цул тІехьагІа массехк бетта переподготовка а яь «ИЛ-2» яхача самолета тІа хайра сö. Иштта летчик-штурмовик волаш дІаболабир бирсача моастагІчуница тІом. «Іаьржа Іоажал» оалар немцаша вай штурмовой самолетех «ИЛаех». ТІем тІа араьннача хьалхарча деношка денз из бирса маневренни машин йолга хайра немцашта. Лаьттан тІара бувлача алах кхерацар штурмовикаш. Цудухьа царна духьала касткаста шоай дикагІйолча маркох йола истребителаш араяха баьлар немций.

«ИЛаш» тІа гІом беш хиннача летчикаша тІом бешше а шоай арецара тІема тактика хьакхоллар.

Малхбузен фронте Старая Русса яхача моттиге латтар тхо. Цкъа цхьа лаьрххІа йола задани кхоачаш а яь цІавоагІаш вар со. Мичара йоагІа ца ховш шиъ немецки истребитель дуxьалъяьлар. Итт минута цІаккха ца халийташ атака еш тІом бир аз царца. Цул тІехьагІа царна новкъостала шиъ «Мессер» кхаьчар. ТІехьашка ца воалаш виънена духьала тІом бир аз. ЦаІ аз чу маяйтанге а вожаш кхы соца тІом ца беш байдар. Дика накъаьлар сона укхаза лаьтта новкъосташна Іомаяь керда тІема тактика. Иштта лаьтта караерзаяь керда тІема тактика тІом бе арадаьлча практике чІоагІйора оаха.

Малхбузен фронтера ЦхьоалагІча Белорусски фронте дахийтар тхо. Цу фронте волаш чакхбаьккхар аз тІом а. Цига кхаьчача эскадрилья командир вир сох. 12 саг вар са эскадриле. Іимерза, барттайна летчикий коллектив яр из. Ший новкъост баьхьане са дІадала кийча вар хІаравар. Цудухьа тІехьагІа 14 сагах бархІенна Советски Союза Турпал яха сийлен цІи елар. Цар цІераш хІанза а йицъяланза ва со. Ужаш ба новкъостий: Староконь Иван Михайлович, Пучков Леонид Иванович, Белавин Николай Иванович, Комелчик Иван Захарович, кхыбараш. Царех дукхагІбараш дийна, гІаьхь болаш тІем тІара цІабийрзар. Айса диъ шера моастагІчунна духьала лоаттабьча къовсамах дукха да са дувца. Цхьабакъда, хІанз — аз ювцаргъяр царна юкъе эггара лоархІамегІаръярех я.

Немций вай мехкара лелхабеш Ковель яха город йолча кхаьчар тхо. Города го баьбар оаха, цхьабакъда из немцашкара фуннагІа дича а хьайоаккхалацар. Ковела малхбузехьа Заладни Буг яхача хи тІа тиллача тІаь тІа гІолла бийсанна а дийнахьа а тылера шийна эша тІема гІирс, продукт поездашца хьатІакхухьар моастагІчо. БІарга даха мергІилг санна новкъа дар из тІий вай еррига фронта. Баьд майирзинге цу тІа гІолла тха фронта йисте кхаччалца хьатІа а яйя сахиллалца тІом бора моастагІчун бронепоезда. Цо доккхий зенаш дора тхона. ТІий доха ца дича наступлени е йиш йолаш яцар. Из дика кхетадора тха штабашка а немцаша шоаш а. Цудухьа ІадаьматечІоагІа лорадора цар из.

БІарчча кІира из тІий дохаде ихар советски штурмовикаш, цхьабакъда моастагІчун зенитни лавесах чакх ца йоалалуш цІаухар уж.

— ХІалакъхиларг, из тІий штурмовикий дихкача ул, — йоахар эгІазвахача полтавчанина майора Охраменкос. Эггара тІехьа авиаце фронта командующи вера тхо долча.

— Фу даьд, шоана лаьчаш, тІом бе хаций шоана? — аьлар цо тхога. Шимхаро, цІергаш хьекхаеш латтар летчикаш. Ла йиш йоацаш хала хийтар тхона цо аьнар. Из дІавахача:

— Мала гІоргва? — хаьттар полка командира.

— Бубликов вахийта веза, — аьлар цхьан къаьнагІа волча штурмовика. Задани кхоачашъе ваха со кийчвелча хІаране ши-ший хьехараш дора сона штурмовикаша: тІийна дІатІа малагІча оагІорахьара ваха веза, малагІча зениткаех эггара дукхагІа лоравала веза яхаш.

Цу бийсанна чІоагІа буран хьайнаяр, хІаьта а кхы дІахо хьежа йиш йолаш дацар гІулакх. ТІий долча оагІорахьа дІайигар аз сай бомбаех йиза йола самолет. Ткъо минот ийшар сона из задани кхоачашъе. Са ираза, Іалама хьалаш во хиларах советски самолет йоагІаргьяц аьнна царгІата хиннабар немций. Цудухьа зениткаш сомаялале тІий долча дІакхача вІаштІехьдаьлар са. ХІаьта самолета тІара из унзара мухь Іокхессача кхы сагота хургволаш со а вацар. ТІий доха а даь кхы сайна дулам ца дайташ полке цІакхаьчар со. Дувнилга а дацар штурмовиккий гІадбахар.

— Кхы хургдоацаш дІадаьлар из тІий, хайра ма хилда нох, — аьлар аз самолета тІера Іовоалаш. Лаьтта Іохкаьчача массане гІадбахарах мархІа вехкаш барташ доахар сона, хІаьта цул тІехьагІа генерала а дІахезар из. Бехктокхаме задани кхоачашъярах Советски Союза Турпал яха цІи елар сона, Ленина ордени доашо седкъеи луш. Из дар 1944 шера 2-гІча августе.

Цул хьалха а тІехьагІа а аз леладьча тІема гІулакхий мах а беш дукха ордеиаши медалаши еннай сона Даьхено. Керта контузи мара ца еш чов йоацаш Дай-мехка тІом чакхбаьлча Грозне цІакхаьчар со.

Ф. В. БУБЛИКОВ,
запасера капитан, Советски Союза Турпал.

ТАХАНАРА РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦИ Братски ГЭС-а плотина.
Н. Перка сурт. ТАСС фотохроника.

ЮРТА ГІИШЛОШЪЕРАША ДИКА БОЛХ БАЬБ

Гудермесски района дикагІа болча боахамашта юкъе я «Кавказ» яха колхоз, шерагара шерага лакхлу цунна тІабоагІа пайда. Цудухьа колхозхой вІаштІехьдоал хІара шера культурно-бытовой гІишлош хьалъе дукхагІа ахча дІахеца.

Къаьстта дукха гІишлош хьалъяьй колхоза чотах юбилейни шера. У. Махьмаева кулгалдеча колхоза гІишлошъерий бригада коллективо «Кошкельды» яхача юрта хьалъяь эксплуатаце дІаеннай хІамаш тега мастерской, парикмахерски. Тиъ сага лаьрхІа бани. Цу помещенешна болх дІаболабаьб Гудермесски горбыткомбинато бахкийтача специалисташа. Йокхо ю колхоза правлене шоай специалистий вахар тоадара. Укх шера «Кошкельды» яхача юрта хьалдаьд колхозхошта лаьрхІа кхоъ квартира йола цІа.

Колхоза кулгалхой хІанзалца шоаш даьр дукха хеташ бац, цудухьа цар лерхІ кхы а дукхагІа культурно-бытовой гІишлош хьалъе.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Октябрь бетта кхаь дийнахьа ноябрь бетта чотах мехкдаьтта доахаш хилар «Сунжанефть» НПУ къахьегамхой. Социалистически декхараш кхоачашдара яьржача яхье дика толамаш даьхар хьилар айдеша къахьийгача наха. Итт бетта планал совгІа даьккхад 12 эзар тонн гаргга мехкдаьтта, 10 миллион кубометр гаргга газ. продукци хьаяккхарга дІадодар лохдарах кходаьд 249 эзар сом.

Яхье яьннача управлене коллективашта юкъе эггара лакхагІа дола хьокхамаш даьхад Еремеев Павел Васильевича кулгалдеча шоллагІча промысла мехкдаьттахоша, хІаьта цу коллектива юкъе къаьстта дика хьокхамаш даьхад И. А. Кадзаева бригада.

Р. КОТИЕВ.

ПЛАНАЛ СОВГІА

Ханал хьалха 101,7 процент кхоачашъяьй итт бетта задани «Электроприбор» завода болхлоша. Хьинаре къахьийгача коллективо планал совгІа арахийцар 71 эзар сома маьха продукци. ХІаьта уж еррига толамаш кхы а лоархІамегІа да реализаци яра задани тІехкхоачашъяр бахьан долаш. Планах йоагІачул 129 эзар сома маьха йолча продукцена реализаци яьй заводе. Цох ховрга прибористий продукци мел дика а наха хеатташ а я. Из да шоаш хьаеча приборий дикал лакхъяра коллективо хьийгача къих хьахиннар. Дукха мероприятеш юкъейихьар продукцега дІадодар кІезигагІа хилийтара, цу даькъе кходаьд 61 эзар сом. Дика къахьийгар Н. П. Гребнева керте латтача № 2 йолча цеха коллектив, П. Ф. Строкопова кулгалдеча № 4 йолча цеха болхлоша.

Л. ПРОХОРОВА,
йоккхагІа йола инженер-экономист.

ЭРГАЯЬККХАЙ КОМСИЙ АРЕ

Къахьегама овсарле лакхъяь къахьег юбилейни шера тха бригада коллективо. Ховш мадарра чІоагІа во хилар укх шера хаоттама хьалаш, дале а тха вІаштІехьдаьлар планах лийрхІачул итт тонн дукхагІа комсаш чуэца. Из толам боаккхаш лоарсаь чуэца. Из толам боаккхаш лоархІаме дакъа лаьцар Мартыненко Любовь керте латтача звено коллективо. Шоаш лелаеча ворхІ гектара тІара планал шозза дукхагІа комсаш чуэца вІаштІехьдаьлар цар, иштта, лийрхІачул дуккха дукхагІа комсаш кхейир Цесарь Лорисас, Лазаренко Евдокияс.

ХІанз тхона хьалхашка латтача декхарашта юкъе керттердар комсаш яІа, яьха шелал отталехьа хаинахьа дІакъовлар.

Из болх беча хьинаре дакъа лоац бригаде чувоагІача верригача 60 саго. ХІанзле ерригача 34 гектарах дукхагІа яраш яІа а дІакъайла а баьннаб уж.

Геттара хьинар айдаь леладу уж балхаш Мартыненко Любай звенос. Шоай плантацера деррига балхаш чакхдаьха баьнна кхыча звеношта тІо деш ба хьалхалаттача коллектива членаш. Къаьстта дика болх бу цу звено членаша Исаенко Евдокияс, Полищук Галинас, Мартыненко Екатеринас. Смении нормага хьежача хІара болхло декхарийла ва ийнахьа 170 га дІакъовла, хІаьта цар 200—250 дІакъовл.

Укх шера ерригача комсий плантацешка реконструкци чакхъяьккхай оаха, укх тІеххьарча кхаь шера из болх беш дар тхо. Готтача мугІарех ягІа комсий гаьнаш хІанз шерача мугІарех дІаегІай, шпалера отталь хьалййкхай.

Иштта боккха теркам тІабахийтаб бригада коллективо комсашта ремонт яра а. Масала, тха комсашта юкъе дІайийна яр «Терский алый» яхача комсашна вІашагІъувш «Кизлярский черный» яхача сортах йола комсаш. Цкъа-дале, дукха гІулакхаш де деза цу сортах йолча комсашта, хІаьта шозлагІа-дале атта лазар кхет царех. Ахкан замалахьа бархІазза обработка е езаш хулар «Кизлярский черный» яхача комсашта, кхыча сортах йолча кхозза-диазза мара е ца езача. ХІама дацар из деррига дика гІулакх ваштІехьа хилча. Малх боацаш, йоачаш эттача сиха йохкалу цу сортах йола комсаш. Цудухьа укх шера 4,5 гектара тІара уж комсаш дІа а, яьха «Терский алый» яхача сортах йола комсаш дІайийнай бригаде.

Тхога хІанз шиъ эзар гаргга майски ткъоврингаш я. Комсаш къайла доаллаше а уж нийлха йолча ткъоврингаш дІайовгІаш плантацешта ремонт ергья. Из гІулакх даь даьлча, укх тІеххьарча массехк шера комсий плантацешка ремонт яра бригадо чакхъяха лерхІаш хинна мероприятеш йистейоал.

Деган гІоздоахаш толамаш даьхад советски къамо укх 50 шера, хІаьта кхы а дукхагІа да де дезараш. Шеко яц Коммунистически парте вайна хьалхашка отталь декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

А. АВЕРИНА,
Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза бригадир.

КХАШКАРА БАЛХАШ ЧАКХДОАХ

Дика толамаш доах укх шера Грозненски района коа тІара балхашараш леладеча «Ермоловски» совхоза къахьегамхоша. Дика хьийкъа ка бола ялат, кхыйола культураш хаинахьа чуийцай, хІанз хьажкІаш чуийца бевла гаргга ба. ХьажкІаш чуэцача хьинаре къахьийгар комбайнераша Товнерзоев Лукмана, Итаев Махьмада, Арибханов Мовле. Царех хІаране ден нормах 3,5 гектар хьакха езача пхиъ гектар хьокхаш тІехкхоачашйора шоай заданеш. ХІара дийнахьа шин норма еш хьавоагІа совхозе хьалхалатта тракторист Мусаев Хож-Ахьмад.

Гурахьа юв культураш дІаера а боккха теркам тІабахийтаб механизатораша. Укх шера планах 1630 гектар дІае езача 1620 гектар дІайийнай. Культураш дІаювш дика болх бу трактористаша Довтгераев Махьмада, Витиханов Сайдула, кхыбараша.

ХьатІайоагІача бІаьсти аха цхьа гектар ца йита лерхІ совхоза механизатораша.

Я. ЦУЕВ.

ДАРЕГІА ЯЛАТ КХЕДАРА НАЬКЪАШ

Гурахьа дув кІан мукхи, хьажкІаш кхеяра тоъал дика аьттув боаш лаьттан-климатически экономически хьалаш да Нохч-ГІалгІайчене.

Ялат кхедар а хІаьта иштта юртбоахама культурай кхыдола тайпаш кхедар а экономически пайдана хилар гойташ долча лоархІамегІарча хьекхамех цаІ ба колхозашка +11,2 процентн совхозашка +35,5 проценти бола рентабельноста боарам.

Нохч-ГІалгІайчен колхозашкеи совхозашкеи ялат кхедарга бода мах лохлуш хьабенаб. 1958 шерагара денз 1965 шерага кхаччалца йола ха хьалийцача. Цхьабакъда, укх тІеххьарча шин шера вІаштІехьдоалаш да ялат кхедарга дІабода мах лохбара гІулакх. Цун бахьанех цаІ да, эггара хьалха, хьувкъама боараме хувцамаш хилар.

Ялата культурай хьувкъам укх тІеххьарча шерашка цкъа лакхлуш, тІеккха лохлуш хьабенаб. Цунца дувзаденна, керттерча даькъе, иштта хувцалуш хьабенаб къахьегама овсарлен боарам а.

1964 шера цхьа центнер ялата яккхарга Нохч-ГІалгІайчен колхозашка дІадахийтар 0,5 сага-ди, хІаьта 1965 шера —0,32 сага-ди. Совхозашка а цу тайпара—0,4 а 0,24 а сага-ди.

Ялат кхедара эффективность лакхъяра тоъал доккхий кхоачамаш болаш я Нохч-ГІалгІайчен колхозаши совхозаши, цхьабакъда, уж хІанз а хьагучадаханза, кІезига лайза даІехе шера (1961—1965 шш.) юкъера лаьрхІача республика сортоучасткай ялаташ дІалийнача хІара гектара тІара 25 центнер яьккхай, хІаьта республика боахамашка — 16,2 центнер.

Сортоучасткашка дІайийнача еррига ялата культурай хьувкъам дикка лакхагІа ба республика боахамашка дІайийнача цу культурай хьувкъамал.

Иштача гІулакха бахьанех цаІ — агротехника боарам бе-бе хилар. Хьувкъам иштта бе-бе хиларо хьахьокх пайда эцанза диса, кхы а дукхе ялат дукхагІа чудара эша кхоачамаш хилар.

ЛоархІамегІара кхоачам ба хьувкъам лакхбар.

Нохч-ГІалгІайчен хьалашка из Іде йиш я кхашка хий дехкара наькъана. Хий дехка сеть йола республика колхозашкареи совхозашкареи деррига лаьтташ 97 эзар гектар да, царех ирригационно кийчдаьраш — 89,9 эзар гектар. Республика колхозийи совхозийи хий дехкача деррига лаьттаех ахалел совгІа дараш дІа дІаювраш ялата культураш я. Хий дехкача лаьттай хІара гектара тІара боала хьувкъам хий ца дехкача лаьтташкара боалачул 4—7 центнер лакхагІа ба.

Хий дехкача лаьтташка ялата культураш дІаерах боала пайда лакхбара декхаро дІадех хий дехка лаьттан леладара культура ерригача колхозашкеи совхозашкеи айелга.

Ялата культурай хьувкъам лакхбара тоонех цаІ я удобренеш тессар а. ВНИИЭСХ даьча лоархІамех, хьувкъам лакхбара юкъарчал доацаш аьттув боаккхача ерригача агротехнически мероприятешa лакхбеча хьувкъамах 50 процент минеральни удобренешта доагІача даькъа кхоач.

Удобренеша хьувкъам лакхбаь ца Іеш, цун дикал тоа а ю. Белггала аьлча, минеральни тухаш а тессаш кхедаьча ялатийнара белкови вещество дикка алсамйоал.

Удобреней белггалара тайпа кхашка тессара нийсагІа бола боарам лахара къаьстта шоай тайпара оттаьь таблицаш хиланза яргьяц. Нохч-ГІалгІай чу цу тайпара рекомендацеш кийчъьй юрта боахама министерства, опытни станце болхлоша, зональни агрохимлабораторе. Цхьабакъда, уж рекомендацеш хІанз укх сахьата колхозашкеи совхозашкеи йоагІача тайпара практически юкъекхухьаш яц. Ялат дукхагІа а дарегІа а кхедара долча лоархІамегІарча кхоачамех цаІ ба сортех дола фу дІадер.

Юрта боахама интенсификаци ярна дувзаденна сортах йола культураш дІаера, вешта аьлча лаьттан беркат дизза хьаэца низ кхоачаргболаш дола фу дІадера лоархІам цІаккха а ца беннача тайпара лакхлуш латт.

Гучадаьннад, сортех дола фу а тессаш дІадийнача ялатий хьувкъам 20—30 процент, цхьадолча сортий кхы а дукхагІа а лакхлуш хилар. Из хьахьокх Грозненски района боахамий масало.

Масала, Грозненски района 1-ча Мая цІерагІча колхозе «скороспелка-3» яхача гурахьа дувча кІин сорта меттел хьувкъам лакхагІа хулийташ дола «безостая-1» яха сорт дІаде доладарца хІара гектара тІара боала хьувкъам 3—4 центнер лакхбеннаб. «Атагинский» совхозе лакха хьувкъам луш дола «кетзорос-бега» яха гурахьа бувча мукха фу дІаде доладар бахьан долаш хІара гектара тІара боала хьувкъам 1965 шераца нийсбича 10 центнер лакхбелар 1966 шера. Грозненски шурий совхозе «безостая-1» яха гурахьа дувча кІин керда сорт производствана юкъедахьар бахьан долаш 1965 шерага нийсбича 17 центнерагара 22,6 центнерага кхоачаш лакхбелар хІара гектара тІара боала хьувкъам 1963 шерана нийсбича.

Вай республике лакха хьувкъам телача сортах дола фу кхеделга тІадиллад сорташ кердадахара мел эш из кхелеш йолча Нохч-ГІалгІай юртбоахама опытни станцена.

Алхха укх тІеххьарча кхаь шера (1964—1966 шш.) опытни станце республика боахамашка декхад 19352 центнер кондиционни фу.

Царех: элитай — 6029,5 центнер е 31,1 процент, 2-ча репродукце — 10767 центнер е 55,6 процент, кхыча репродукцей — 2556,2 центнер е 13,3 процент.

Опытни станце боахамашта тел семенной участкашта лаьрхІа лакхача репродукцей сортех дола фу, вешта аьлча дерригача дІадувчох 4 процентага кхаччалца долча лаьтта тессал. Опытни станце кхедаьча сортех долча фух пайда эцара планаш нийса увттаеш хилча, вай республике шоргта тоъаргдолаш да из.

Укх тІеххьарча шин шера алхха сортех долча фуца дІае йолаеннай Грозненски район гурахьа дув кІа, гурахьа був мукх, генараш, кен санна йола культураш. Уж дІаера керттерча даькъе пайда эцар лакхача репродукцей фу да.

Дуккхача лаьтташка лакхача репродукцеех дола фу тоссаш дІадув Грозненски шурий совхоз, 1-ча Мая цІерагІа йола колхоз, «Староюртовский», «Горячеисточненский» совхозаш санна долча боахамаша.

1965 шера алхха сортах дола гурахьа дув «Безостая-1» яха кІа Госресурсашка дІачулуча хана 1-ча Мая цІерагІча колхозага доагІачул совнагІа кхаьчар 18000 сом, хІаьта Грозненски шурий совхоза 263810 сом кхы тІа а делар сортах лаьрхІа «Безостая-1» яха гурахьа дув кІа дІачудаларах.

Сортех дола фу дІадерах боала пайда гуш ба. Из кхедара къаьстта цунна лаьрхІа бригада е отделени хила еза хІара боахама, кхыметтел, нагахьа санна боахаме ялат кхеделга хьатІатехьа дакъа дале а.

Фу кхедеча бригадашта е отделенешта дикагІа дола лаьтташ хьожаде деза, фу кхедара севообороташ оттаю, лакха хьувкъамаш кхедараи продукце дикал лакхъяраи тІераваьча агротехнически мероприятей бІарчча комплекс вІаштІехьйоаккх. Фу кхедеча бригадай е отделеней доалахьа эшача боараме хила еза фуна лаьрхІа ялаташ чуэцеи цІенду техника, кхоачам хиллал складской помещенеш, тІа кхоалле йола хьатташ. Цо йиш хулийтаргья фуна лаьрхІа ялаташ тІадола участкаши кхыйола участкаши шоай ханнахьеи дикеи чуэца, фуна материал дІаювча кондицешка кхоачае.

Лакхе дийцача дешай керттера чулоацам белгал а боаккхаш, ала дозагІа, ялата боахам дегІабоалабара даькъе Нохч-ГІалгІайчено тоъал доккхий толамаш даьха хилар. Цхьабакъда, из иштта дале а, республика колхозийи совхозийи керттерча декхарех цаІ да ялат дукхагІа даккхари къахьегама овсарле лакхъяри. 1968 шера 500 эзар тонн ялата яккха езаш ма йий республика. Хьалхашка оттадаь декхар сихагІа кхоачашдергда республика колхозашеи совхозашеи шоай района башхалонашка хьежжа лаьтта леладара система сихагІа караерзайойя, севооборот а цунга хьежжа удобренеш тессара системеи лаьтта тоадара системеи а кийчйойя.

Ялата культурай хьувкъам лакхбе а деррига чудахьаш дола ялат алсамдаккха а йиш яц лаьтта леладара деррагІа интенсификаци яреи цун культура лакхъяреи ала́къаца а хІаьта иштта республика зонашка боахамашта еш йола специализаци дІахо кІоаргъярца а мара.

В. БАГДАСАРЬЯН,
экономически Іилмаи кандидат.

Доазол дехьара

ОКТЯБРА 50 ШУ ДИЗАР—ДЕРРИГАЧА ДУНЕН КЪАХЬЕГАМХОЙ ЦIЕЙ

Коста-Рика общественносто шерра белгалдаьккхар Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 50 шу дизар. Центральни газеташа кепатеха араяьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Кремле торжественни заседане яьча доклада текст. Еррига дIайийца чакхдаьлар хIара декна арадувла; цу дийнахьа къаьстта арахийца «Либертад» (паргIато) яха газет — Коста-Рика Халкъа авангард яхача парте орган.

* * *

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарца дувзаденна Багдада къаман искусства Музее хьайийлай «Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яха фотовыставка. Иракски столица театрашка советски фильмай фестиваль чакхъяьккхар.

Дезача деношка къаьстта дукха нах бар революционни фильмай кIира чакхдоаккхаш хинначеи советски книжкай выставка лаьттачеи советски культурни центре.

* * *

Колумбе кепайоазоно шерра доашх Советски Союзеи кхыча мехкашкеп Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуза ди дездар. Юбилейна Iалаьмате дукха материалаш хетаю Колумбе Коммунистически парте центральни органо — «Вос пролетариа».

Октябрьски революце керттерча итогех цаI сенах латт аьлча, аэду «Экспектадор» яхача буржуазни газето редакционни статья тIа, из латт социалистически общество хьалъяра иделш дергйоацаш хилар цо хьахьекха хиларах».

* * *

Советски Союза баркал ала деза вай миллионаш нахага еррига адамлен бокъонца йолча кердача общественни система хьалашка баха торо кхачарах, аэду «Республика» яхача венесуэльски газето Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хетаьча редакционни статья тIа. «Шийна чухь беш бола болх берригача наьха духьа беш йолча йоккхача лабораторецa нийсъю газето Советски Союз.

Советски Союза дерригача дуненнаеш йолча Iалаьмате йоккхача влияне, белгалдоакхх «Республико», капиталистически мехкаш дуккхача шоай общественнии экономически доктринашка пIаьхха юха а хIажа делаш хиларга кхоачадаьд гIулакх.

* * *

Ший гIулакх бакъ хиларах дог тийша долча халкъага лоамаш меттахьа доахалургдолга дагадохийташ хилара маIан долаш да тхона Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар, аьлар зимбабве (Запу) яхача африкански халкъа Союза председатела заместитела Чикерема ТАСС корреспондента ше интервью луш.

50 мара доацача шера пецвоаккхаш дола толамаш даьхад Сийлахь-йоккхача социалистически паччахьалкхено, цу тIа царех а дуккхача шерашка фашистски агрессора духьала къовсам а лаьттаб.

ТоIадаь доахкача Африка, Латински Америка, Азе дерригача халкъашта денала духдувлаш бола хьаст а болаш юс, белгалдаьккхар Чикерема. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци. Из геттаренна а дунен историна юкъегIоргья паргIатон ирази бахьан долаш лоаттабеча къовсаме тоIадаь доахкача халкъашта карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама санна.

* * *

Америка гIорваьннача халкъа илдиалархочо Пит Сигера ТАСС корреспондентага гIолла моаршал делар советски нахага Сийлахь-боккхача Октябра юбилейца дувзаденна.

Къахьегам дукхабезаш дола Советски Союза халкъ даькъала дуки аз, аьлар цо, цун хьалхара 50 шу чакхдаларца. Вокх ах бIаь шеро дерригача халкъашта юкъера машара контакташ адамлен прогрессеи кхерамзлени духьа чIоагIъярга кхоачадолда вай.

(ТАСС).

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕНЕРА ГIУЛАКХАШ ДУВЦ КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТО

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ОАР-а инициативах 9-ча ноябре сиххача гIулакхашта ООН-а Кхерамзлен Совета заседани гулйир Iарбий территорешкара ший бIунаш Израила цхьаккха дича а арадаха на тугаш хилар бахьан долаш эттача Гаргарча Малхбоаленерча кхерамерча хьалага хьажара.

Совете ювца оттаьраш резолюцей ши проект я. Инде, Мале, Нигере викалаша хьачуеннача царех хьалхарчо дIадех дIалийцача Iарбий территорешкара израильски бIунаш арадоахилга, бакъя Гаргарча Малхбоаленерча хIара паччахьалкхен машареи кхерамзен яхара йола бокъо. США хьачуеннача шоллагIча проекта тIа а иштта дувц бIунаш арадоахилга, цхьабакъда, из кегадаьи ши духьеи вIаштIехьдаьккха а маларра аьлча уж территореш ший белам мел болча чана дIалаьна лоаттае Израилага йиш хулийташ а я.

Эггара хьалха къамаьл даьча ОАР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра М. Рпала хьакхайкадир:

Iарбий паччахьалкхений территореш дIахо а дIалийца лоаттаеш хилар духхьаларча агрессе акт я, цо Кхерамзлен Советагара дIадех ООН Устава положенеш сов чехка чакхйоахилга. Цу деша Кхерамзлен Совето чакхйоаккхаргйола зIамагIа йола акци хургья израильски бIунаш сов чехка укх шера 4-ча июне шоаш лаьттача позицешка кхоачадеш тIехьашка доахилга дIадехаш йола резолюци тIаэцилга. Ший эггара хьалхара декхар кхоачашдара — Израила агресси харцахьа дархIараи дIалийцача Iарбий территорешкара ший бIунаш цунга дIадахийтараи аша еррига полномочеш йолаш Кхерамзлен Совет я аьнна хет тхона.

Индеи Нигереи викалаша белгалдаьккхар дIалийцача территорешкара израильски бIунаш арадоахилга Гаргарча Малхбоалене машар юхаметтаоттабаргеи чIоагIбаргеи бодача новкъа боаккха доархIаме гIа хила безаш хилар.

СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра хьалхарча заместитела В. В. Кузнецова хьагучадаьккхар дIалийца доаллахарча Iарбий мехкий лаьтташ шийга соцаде Израиль дага хилар.

Агрессоро, белгалдаьккхар цо, долла хIама ду тар ма ду чIоагIагIа цига дIачIоагIъялара. Агрессоро цига оккупационни администраци вIашагIъеллай, хIаьта маларра аьлча Iарбий лаьтташта колонизаци е а гIерт из. Оккупанташа тIа-тIа дукхагIа эхь доадаь доал ду наьха лаьттан тIа, тIема гIирсаш хьаллу цига.

Израила герзашцарча низаша делалу провокационни гIулакхаш бахьан долаш Суэцки канала районе эгга хьал кхохкаденна хилари доазол дехьара Израила тIа-тIа дукхагIа герз ухаш хилари белгал а даькха, В. В. Кузнецова хьакхайкадир: гIулакхаш иштта тIа-тIа чIоагIагIа кхохкалуш латтача хана юкъера даккха йиш яц Гаргарча Малхбоаленера хьал цIенхаштта чоалхане хилар, Израила шийна ховшшехьа а Суэцки канала дIоаххала, израильско - иорданскии израильско-сирийскии доалонаш тIагIеттадеш дола герз детташ ду довнаш шеррача тIемага довла тарлуш хилар.

Советски викало белгалдаьккхар, Израила экспансионистски уйлаш Гаргарча Малхбоаленера проблема къоастаяра новкъарле еш дола, керда, тIа-тIа гаьнагIа долхаш дола дIадехараш хьаувттадара Израиль хьалхьееш болча нун чIоагIIача гадоахарий оагIонгахьара, эггара хьалха США оагIонгахьара мога а еш хьалдоацаш хилар.

Гаргарча Малхбоалене дегIаухача событеша, йоахар дIахо В. В. Кузнецова, бакъду, Кхерамзлен Совет дешага бокъонца цIенхаштта хьажареи эцанза яргйоаца решени цо тIаэнареи хьакъехьа ОАР-о дIадехараш корта болаш хилар. Советски Союз кийча я израильски бIунаш эггара тIехьагIа тIом хиннача хана дIалийцача еррига Iарбий территорешкара, къамаш шоай мукъагIа а долаш цу районера еррига паччахьалкхенаш яхара принцип, машареи кхерамзеи яхара йола цар бокъонаш цхьан ханна бакъъяь тIа а эцаш, арадоахилга дувцаш йола решени хоадамболлаш хьаллаца.

Советски викало американски резолюце проект яьшхар, из тIехьашкахьа боаккха гIа санна, цхьайолча территорешкара мара оккупанташ арада боахилга мегийташи бIунаш мел сиха арадаха дезарда хьадда хьа ца хойташи дола документ санна а лоархIаш.

Английски викала лорд Карадона аьлар, Гаргарча Малхбоалене машар юхаметтаоттабарах долча деша массава а цхьатарра раьза хургволаш кхы цIаькхаза а консультацеш е еза Кхерамзлен Совета членаша. Карадона белгалдаьккхар, даим латтаргболеи чIоагIеи машар Iалашбергболаш йолча решенена мара английски правительство раьза хург ца хилар. Английски викало къаьстта уйла тIаерзайир дов латтача районе шерра полномочеш а йолаш ООН-а Генеральни Ассамблея викал вахийтара.

Шоай резолюце проекта га а доаккхаш ,США викала А. Голдберга белгалдаьккхар, цо довна юкъе дакъа доацарий из машара наькъаца къоастадара «доазув доацаш шера инициатива» Iалашъеш хилар. Мадарра аьлча, американски проекто, агрессораи агрессех зулам даьипачоаи юкъе башхало а ца оттаеш, цу тайппара гадоакх агрессора, вешта аьлча Израила.

Французски викала Арман Берара могайир юкъарчала функцеш кхоачашъяра Гаргарча Малхбоалене ООН-а Генеральни секретара викал вахийтара идея. Гаргарча Малхбоаленера гIулакхаш машара наькъаца къоастадара цо данза даргдоацаш лаьрхIар дIалийцача Iарбий территорешкара Израила бIунаш арадоахилга а хIаьта иштта дунен цу районерча хIара мехка бахара йола бокъо официально бакъъяь тIаэцилга а.

Японе викала С. Цуруока аьлар, массанена а мегаргйола решени лахара дIахо консультацеш е еза Кхерамзлен Совето.

Совете иштта къамаьлаш дир Эфиопе, Канада, Дане, Аргентина викалаша а.

НЬЮ-ЙОРК, 11 ноябрь. (ТАСС) Советски Союзо Кхерамзлен Совете дIачуелар Суэцки канала зонера ООН-а наблюдателаш 90 сагага кхоачабеш дукхагIа хилийтараи ООН-а наблюдателий группа кхы тIа а технически транспортнии средствашца Iалашъяра де дезар дараи ООН-а Генеральни секретара У Тана полномочеш лулга дувцаш йола резолюце проект.

МОСКВА. Останкино хьалъеш латтача Ерригсоюзни телевизионни центра хьалхара аргIа болх бе йола йолийтаргйола ха гаргакхаьчай. Отделочни балхаш, помещенешка монтаж еш ба гIишлошъераш, инженераши техникаши аппаратура нийсъеш ба. Бокхен халеи болх бу цар хIанзара чоалхане оборудованни аппаратуреи Iомаеш а цунга болх байташ а.

Сурта тIа: № 7 йолча аппаратностудийни блока режиссера пульт.

В. Щеголева сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕЗАМЕ, ТЕШАМЕ...

«Массехкazза хиннав со мах беш Белхароев Ахьмади Угурчиева Наташеи йолча тика чу. Массаза а чIоагIа безаме ба уж тика тIа ухарашца. Культурни а лерттIа а шоашта эшар цар хьа а хийце дIауха уж чIоагIа царна раьза хул... Беррига тикашка латтараш Белхароев Ахьмади Угурчиева Наташеи санна хулга ловрьсона...» Лоткъамийи предложенейи книжка тIа иштта дIаяздаьд Сунженски АТХ болхлочо Н. Васенкова. Книжка тIа цунах тарра дола 12 йоазув кхы а да. ХIаьта дукха ха йоацаш цу тика балха тохкам баьча халкъа тIахьожама комитета викалаша А. М. Каблуковеи Н. П. Дуденкоси оттаьча акта тIа яздаьд: «...Дохка деррига товараш накладнойшка хьежжа шо-шоай маьхаш белгал а даь, гуччахьа витрина тIа да. Магазина чу цIена я... Тика тIа ухараш лийткъа моттиг хиннаяц».

Ювцар я Орджоникидзевски станицерча автостанцера № 6 йола кхачаң товараш дохка тика. Ийдархой безаме, тешаме шоаш Iалашбеш хиларца царна шоаш безабалийтаб цу чу мах беш латтача Белхароев Ахьмади Угурчиева Наташаси. Цар цу тика чу болх беча бархI шера чухьа цIаккха а нийсъеннаяц цар товар талхийта е эшашагIа-совгIа хилийта моттиг.

Тика чу дохкаш массе а хана йоккхача ассортиментагIа товараш хул нов. Белхароева хадланза цу гIулакха йоакхо еш хилар бахьан долаш. Цудухьа шера планага диллача 74 эзар сома товараш дохка дезача моттиге хIанзалехьа а 80 эзар сома гаргга дехкад уж, хIаьта пайш гулъяра план 119 процентаи кооперироване план 132 процентаи кхоачаш з яьй. Бахача нахагара фуаш ийдара план а 179 процента кхоачашъяьй.

С. КОРАБЛИНОВ.

ХРОНИКА

Дуккхача шерашка партийни оргашашка беркате болх барах а яьча дийнахьа денз 50 шу даларца дувзаденна а Нохч-ГIалгIа Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай Ананьева Мария Ивановнайна — КПСС Нохч-ГIалгIай обкомерча партийни комиссе члена.

Шерагара шерага дукхагIа хул Надтеречни районе художественни самодеятельнсте дакъа лоацараш.

СУРТА ТIА: Надтеречни районни культура ЦIен самодеятельноста доакъашхой мехкарий халхар деш ба.

Н. Кобиашвиле сурт.

ФУТБОЛ

Селхан Грозне С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе вай «Терека» Львоверча СКА-и командай футбольни матч хилар.

Хьалхарча тайме Толстовеи цул тIехьагIа Синькоси хьаьшапта цхьацца бургац чутехар.

ШоллагIча тайме 3:0 кхаччалца счет лакхйир Морозова.

Цул тIехьагIа Львова команда нападающе Бабушкина «Терека» наIарашка ши бургац чутох (царех цаI — пенальти). Счет 3:2 йолаш котбаьлар грозненцаш.

* * *

«Труд» ДСО республикански совета кубок яккхара хиннача яхьа финальни матч хилар самардийнахьа. Цига ловзаш яр крекинг-заводеи «Грознефтехимзаводы» яхача объединенеи командаш. Счет 5:2 йолаш котбаьлар крекингисташ. Царна елар Советски Iаьдала 50 шера цIерагIа йола кубок.

* * *

ХIара шера ноябрь бетта Грозне хул «машара приз» яккхара футбольни турнир. Укх деношка а хилар цу тайпара матч. 21 команда яр из сийлен трофей яккхара къовсам лоаттабеш.

Полуфинале вIашагIкхийтар «Луч», «Локомотив» яхеи, Грозненски ремонтно-механически завода а 1-ча Мая цIерагIча колхоза а командаш. «Луч» «Локомотивали» (счет 1:0) ГРМЗ-а командали (5:0) котъяьлар. 1-ча Мая цIерагIча колхоза футболисташ (счет 4:1 йолаш) машиннаькъахоели (счет 7:0 йолаш) ГРМЗ-а командали котъяьлар.

Юххьера а финале лейзар «Луч» и 1-ча Мая цIерагIча колхозеи командаш. Счет 2:0 йолаш «Луча» футболисташ котбаьлар. Цу командага кхаьчар кубоки 1-ча степана дипломи. Яхье дакъа лаьцача хIаранена дипломаш делар.

«Машара приз» «Луч» яхача командага хIанз шозлагIа кхоач.

Н. ОЛЕГОВ.

ШАХМАТАШ

ЦIей дездеча деношка «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене шахматисташа блиц-турнир дIайихьар.

Хьалхара моттиг яьккхар № 2 йолча гаража слесара В. Болдырева. Цунна елар грамотеи совгIата шахматаши. ШоллагIча моттиге ва управлене инженер Н. Чиж, кхоалагIеи йиълагIеи моттигаш шинне йийкъар Г. Козловеи, А. Смоляковеи.

О. НИКОЛАЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

САЛОIАЧА сахьата

ГIЕЛВАЛАР ДУХЬА МАЬКХ ЯА...

Гlелбала ловрашта лаьрхIа «кембриджски» яха маьхк йоккха арахийцай Англе. Лораша тIагIорттаяь могаю из сов берста мел бараштa. Кхех даьккхача хьоарах ю маьхк. Вокх маьккаца 50 процентана кхаччалца йола углеводаш цунца 15,7 процент мара яц. Цхьабакъда, моцал йовеш йола протеин-белок дукха йоалл маьккех.

ЯЛХ КИЛОГРАММ ТХЬАМКА ПЕХКАШТА

ГIаьле увзар зенне хиларах дуккха къамаьлаш деш дунен халкъашта юкъерча лорий съезд хилар Австре дукха ха йоацаш. Венерча доцента Кайбла, хронически бронхиташта волча специалиста, ше къамаьл деш тхьамкий кIура поаттамах лаьца чIоагIа сакъердаме хоам бир. Алхха цхьан сигарета кIураца 80 миллион микроскопически чIоагIа зиртилгаш хинна киннад. Юккъерча боараме гIаьпе озаш волчо ткъаь шера ялх килограмм гаргга дуъ уж! Изал болча мухьах лоархIае езаш йолча организмо тIагIерттa къовсам лоаттабу пехкашта юкъеухача тхьамкий гIираца. Цхьабакъда, цхьа ха йоагIа кхы дIахо цунца къувса ца а могаш из кIаьдлуш...

ХИЙ ХИЦА СЕЦАДУ

Танкераш ца эшаш чу а детта бIаьш тоннаш мехкдаьтта дIакхухьаш долча нейлонах даьча чIоагIача галеша ший тайпара уйла дагайохийтай «Гудьир» яхача американски фирма болхлошта: Iаьржа доагIа хищи тоатолаши хьарсамел тIех ца ахийтар духьа цу тайпарча галеех (дуккхе а зIамагIа уж хилар кхета деш да) кьарсамашта лала гIолла дамбаш йотта. ТIех ца дахийта гIерташ бола хий чу а детте хьалдуз галеш. Iаьржа доагIа хий чакхдала цхьаккха моттиг ца юташ лаьттана а дегIала тIатаI уж. Ца эшаш доагIа хий тIех ца дахийтара из тайпа духьале оттаеш массехк итташ минут мара ха эшац.

ШАХТЕРАШ БОАЦА ШАХТА

Гливицашкарча «ЗКУП» яхача проектни бюро польски инженераша тIехбаьнна бокхха толам баьккхаб: дунен тIа эггара хьалха цар хьаьй еррига а автоматизированни лава.

Лакхе тIерча кхаь сагага, цу деша бокъонца долча маIанга диллача механизмо беча балхага хьожаш мара боацача диспетчерашка — агрегата новкъосталца цхьан деннеи бийсаннеи 4000 тонн кIора йоаккхалургья: юкъерча шахто лур миссел.

Москве горни оборудоване Дерригдунен выставке хьокха оттаяь яр АСИ-1 яха агрегат.

«ДЕКЪА» КАЬХАТ

Каьхата тонна йоаккхаш хилча, дукха совгIа-эшашагIа йоацаш итт тонн хий эш. Ши эзар шу хьалхагIа а санна.

Цудухьа чIоагIа сакъердам хинна тIайийцар каьхат «декъа» долаш кийчде аьнна цIи хезача датски изобретатела Карл Крейнера енна предложени. Эхьа целлюлозни хьоаса фе низаца кеп еттача цаца тIа бохийт, хIаьта цул тIехьагIа цамцача каьхата тIоана хьамчаца пурх бу. Юххера а хьахул массазарчул белгалйоалаш йоаца каьхата лист.

Дуккхача хIамашта пайданагIа я керда метод. «ТIаьдача» процессо шаьра каьхат хьаде мара йиш хилийтац, хIаьта «екъачо» — каьхатах бIарчча предметаш, масала, цкъа тIайийхачул тIехьагIа дIакхувсаш йола маIача наьхеи кхалнаьхеи кочамаш.

СИГАЛЕНАХ IУРГАШ ДАХА ЙИШ ЙИЙ?

Йиш йолаш хиннад. Космосе йодача хIара ракето шоайл тIехьа тоъал доккхий «Iургаш» дутт лаьттан ионосфере. Ионосфера — электричество йоаллача частицех латта тIоа — чIоагIа лоархIаме ба. Лаьттан тIехе лораю цо космосе лелхача корпускулярни сердалон зIанарех. Цудухьа ракеташа доахача «Iургашта» теркам тIабахийтаб американски геофизикаша Дж. Фелькереи, У. Робертсаи. Кхераме дий уж?

Гучадаьннад, планета ионни хетарах ракета двигателашкара араухача цIийеннача газий талгIений низо «кор» доаккхаш а ракет чакхъиккха сахьат даьнна хург да аьнна хеттача хана из юха еIашка ца доагIаш а хилар. Ионосфера электронни чIоагIал цу юкъа шозза-кхозза меллу. Из кIезиге еце а, кхераме а яц.

Цу «Iургашца» ювзаенна кхы тайпа проблемаш а нийслу. Уж хIанзчул тIехьагIа Iомае езаш я. Масала, радиоталгIеш йоаржаяра цар бер малагIа Iоаткъам ба? Цунна духтIабовла тохкамхошта атта ца хила мег.

БЕЛАГАХЬА ЮХА ТIЕХЬАШКА!

Дерригача дунен тIа нохарий керда конструкцеш уттаеш, лаьтта ахара керда приемаш дагалувцаш я. Цхьабакъда, голландски агрономаша гучадаьккхад комсашта юкъеи хаьсбешамашкеи лаьттанца болх бара эггара дикагIа йола инструмент нух а доацаш, вай даьх йиса къаьна бел хилар. Цар еннача заданех голландски инженераша вIашагIъеллай саго санна белаца болх беш йола механизм. Опытаца техкачул тIехьагIа чIоагIа раьза хиннаб агрономаш — тIехдика оах лаьтта. ЛоархIаме да, кхыметтел массазарча нохарга ца оахалуш дола тIаьда лаьтта кердача машинага оахалуш хилар.

ХЬАЖАХ А ЦА ХОВШ, ХАЗАРАХ

Сакъердаме земаш даьхад фински биологаша Остерхольмаи Береманеи къилбаседа европейски цогалий. Цар мукъагIа, иж лохача хана хьадж шоллагIча даькъе мара хиннаяц, массаза а из керттера ђоархIаш хиннаяле а. Цхьабакъда, хIама хазара чIоагIа фе да уж, хIаьта цунах гучайоал царна иж, из йола моттиг бокъонца белгал а йоакхх.

ХЬАЬВО БУ БОЛХИ БIАРГАЦIИИ

Нагаьха санна тIадийрзза цхьан хIаман уйлаеш шо хуле шун бIаргаша хьахьокх из — йоах американски психологаша Даниель Канеманеи Джексон Билтеи. Цар яьча опыташка дагахьа арифметически задачаш деш хиннай пхи студентка, хIаьта цу ханна къаьстта ший тайпарча фотокамеро хIара секунд массаза йоал сурташ даьхад цар бIаргацIерий. ХьалхагIа массехк число хьадага а лаьца, цул тIехьагIа уж числош цIаькха юха хьадеша дезаш хиннай студенткаш. Уж числош диц ца делийта гIерташ чIоаггIа уйла тIаяхийтача хана цар бIаргацIераш шерлуш хиннай, хIаьта жоп денна баьнначул тIехьагIа юха а зIамиглуш хиннаи. Дагахьа лоаттаде дезача числой мугI бIаьхагIа ме хул, задача чоалханегIа ме хул, из эффект чIоагIагIа гучайоалаш хиннай.

ФАЬЛГАШИ ДОЛАШ ХИННАРИ

Кхаь чарахьа-итальянца лоамашка цогал зеденнад. Цхьан ханна бIаргадайнад царна из, топаш а цхьан ханна хIана техаяц аьнна техай. Цогал Iодежад. Чарахьаша хьал а айдаь, автомобила богажника чу дIачуделлад из. ЦIа а кхаьча, багажник цар хьайийллача хана, цогал, уж цец-ама а боалаш, цу чура хьаура а иккха, ше ма додда дедда картах тIех а икха дахад. Е из топий тато унзар даьккха хиннадале а, е деннад аьнна цо хIилла хьовзаь хиннаяле а, цу шиннех цаI хиннад, цхьабакъда, чарахьаш лекъ карара яьлча санна, цхьаккха хIама доацаш бисаб. Фаьлгаца дувцаш санна нийсденнад долла хIама а. Уйла тIаозаш да, ше деннад моттийтар духьа хIилла лелаеш хул цогало яха фаьлгаш дуккхача халкъий долаш хилар.

АВТОМАТИКАЦА ЦХЬАНА САМООБСЛУЖИВАНИ

ГДР-ерча самообслуживани йолча тикашка селедкаши чкъаьрийи, цу даькъе дийна дараш а, кердача ахаавтоматаша дохк. Тика тIа веначо шийна эша сельд бешка чура хьа а херже, тараза оаркхилга чу булл из. Автомато из эза а эзе, каьхата тIа мах а оттабийя, цул тIехьагIа хоза нийс а дийя цунна юкъе хьоарчаду чкъаьрий. Чкъаьра юкъе боаллача каьхата тIа латта мах тика чура аравоалача хана дIалу тика тIа вена хинначо.

БIАРГАШ ДАЙНА СНАЙПЕРАШ

Шоай тайпара яхьаш яр уж: Мельбурнерча бIаргаш дайнача стрелокий командо яхье йийхай бIаргаса дарий команда. Тамаш ецийиз, — бIаргаш дайнараш котбаьннаб, цкъа баьнна а ца Iеш, вIаштта кхоззаI Бакъда, кIезиг-дукха хIилла юкъе йоацаш-м хиннадац из: топ хьожае бIаргаш дайнараштa новкъостал деш йоккха йоаца транзисторни аппарат хиннай. Топ бокъонца нийса хьожаялцца йолча хана наушникашка кегаденна зов латташ хиннад стрелока. Iоалшув хьежорга нийс ме лу зов тIа-тIа цIенлуш а юххера а из нийсденначул тIехьагIа, геттара цIенлуш а хиннад. ХIанз мегаргья кхосса!

8 БЕТТА ХИЦА

ХIама ца дуаш мел воахалургва са? КIиранна, шин кIиранна? ГIалат дуал шо — хий а мелаш, витаминаш а юаш 249 дийнахьа! Ожиреяне яхача лазара иштта дарба ду шотландски лоро Томсона. 25 денгара 249 денга кхаччалца моцал пеляьй 13 саго. Царех эггара чIоагIагIа духьалваьнна хинначоа тIера 44 килограмм мухь дIаьннай. ХIаьта юкъера лаьрхIача 30 ди массаза доал 11 килограмм мухь йожаш хиннай царна тIера.

ИЙС БIАРГАЦА

Цхьа бIарг дIакъовлал оаш — цу сахьате шаьра долаш санна хеталу дуне. Шаккхе а бIарг хIама гуш хиларо новкъостал ду вайна дукхагIа хIамаш чулаца. ХIаьта, нагахьа санна вай шиъ а боацаш, кхоъ е кхы дукхагIа бIаргаш даларе?

Американски тохкамхой группо дагалаьцай ийс бIаргаца хьежаш санне хIама бIаргаго йиш хулийташ йола устройство. Боарам боацаш дуккхагIеи шаьрагIеи бIаргагу хIама иштта хьежача. Аэрофотосурташи Iилмани фотографеши дикагIа бIаргадайта лаьрхIа яь я из прибор.

МУIАШ — РАДИАТОР

МуIаш сенна еза жена, саьрчашта, истараштa, шолха бIаргаш долча кхыча хьайбашта?, Куцалаи? — Езаш хила а мег? Унзара герз дециий?—Из а бакъда.

Цхьабакъда, цу гIулакхашта мийша а Iац. ЧугIолла цIий лелаш дукха сосудаш йоахк муIех. Iымерца, йIайха йолча хана цIий дуккхагIа чудосс, тIаккха сосудаша совнагIа йола йIовхал шоашта чугIолла феца дIаухийт. ХIаьта шелал эттача — сосудаш вIашкайоагIа, геттара чIоагIа лоархIаме йола калореш юхе а социаеш.

«Знание — Сила» яха журнал № 9, 1967 шу.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

14 ноябрь, 1967 шу

8.25 — ХIирий ашараш. 8.45 — «Практически медицина юкъе биохими» яха беседа. 16.05 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала) 16.30 — «Парткома балха гIулакхаш» яха передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Нохч-ГIалгIай симфонически ашараш. 17.30 — Вай индустриальни мохк. 17.45 — Тха микрофона хьалхашка... Парте Ведески райкома секретара новкъоста Ибриева къамаьл (нохчий меттала).

РАДИО

15 ноябрь, 1967 шу

8.25 — Аренскеи Гликаи ашараш. 8.45 — «Советски паччахьалкхен араьярча политика бух» яха беседа (нохчий меттала) 16.05 — «Къона тIехье». 16.30 — Пятилетка хаьал хьалха кхоачашъяра гIа боахаш яха беседа (гIалгIай меттала). 17.00 — «Бетта юкъе белгалдола музыкальни денош» яха передача. 17.30 — «Къонал» (нохчий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 ноябрь, 1967 шу

17.30 — Бераштa фильм! 18.05 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.20 — «ДоттагIал» яха кагирхой телевизионни клуб (гIалгIай меттала) 19.10— Киножурнал. 19.20 — Телевизионни кердадараш. 19.35 — Английски метта урок. 20.00 — Шоана, бераш! 20.15 — «Вишнякова Ивана наькъаш». «Чунчамр Сагига кхайк» яха киноочеркаш. 20.35 — «Заблудший» яха художественни фильм.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 ноябрь, 1967 шу

17.30 — Бераштa фильм 18.05 — Хана сибат — передача (гIалгIай меттала). 18.30 — Гуш йоацача садоахкача хIамай дунен тIа — беседа (нохчий меттала). 18.55 — Телевизионни кердадараш. 19.10— Документальни фильм. 19.30 — Нохч-ГIалгIайчеи промышленность. 20.10 — Шоана, бераш! 20.25 — Дунен тIарча гIулакхий обозрени 20.40 — Ленин ваь бIаь шу дизарга.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктоахама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05371. Заказ № 5403.